

ŞİDDET SARMALINDA GAZETECİLİK

Prof. Dr. Atilla Güney

Bu rapor The National Endowment
for Democracy tarafından desteklenen “Yerelde İnsan Hakları
Savunucusu Gazetelerin Hak İhlallerinin Tespiti ve Hukuki Süreçlerin
İzlenmesi Projesi” kapsamında
hazırlanmıştır. Bu raporun içeriğinin
sorumluluğu tamamıyla
Adil Yargılanma Hakkına Erişim Derneği’ne aittir.

Adil Yargılanma Hakkına Erişim Derneği (AYHED)

Association for Access to the Right to a Fair Trial
Kayalıbağ Mah. Turhan Cemal Beriker Bulvarı Ziya Algan İşm. K:6 No:46
Seyhan-ADANA
T: +90 533 474 79 33
www.ayhed.org.tr
email: ayhed01@gmail.com

Kapak Tasarım: Ferhat Gürgen - Diren Keser
Basım yeri: ADANA
ADANA-2023

İÇİNDEKİLER

Giriş	1
Araştırmanın Yöntemi	5
Genel Durum	9
Şiddet Sarmalında Gazetecilik	20
Basın Üzerindeki Yargı Şiddeti	23
Kolluk Gücünün Gazeteciler Üzerindeki Şiddeti	26
Yerel Siyaset Ve Gazeteciliğin Hali	31
Bir Dipsiz Kuyu: Gazeteciler Cemiyeti.	35
Dijital Medyanın Yarattığı Kirlilik	38
Yeraltı Gazeteciliği	43
Suriye Sınırında Gazetecilik.	45
Toplumsal Cinsiyet Haberciliği Ve Kadın Odaklı Gazetecilik	47
Gazetecilik Mesleğinin Ekonomi-Politiği	52
Şiddet Sarmalında Kürt Gazeteciliği: Mezopotamya Ajansı	54
Sonuç Ve Değerlendirme	58

Kısaltmalar

TİB:	Telekominikasyon İletişim Başkanlığı
BTK:	Bilgi Teknolojileri Kurulu
ESB:	Erişim Sağlayıcıları Birliği
RTÜK:	Radyo Televizyon Üst Kurulu

GİRİŞ

Güncel ve akademik yazında, “otoriterleşme” genellikle siyasi bir olgu olarak ele alınır. Kuşkusuz ilk bakışta bunda pek de yadırganacak bir durum yoktur. Bu güne kadar alışlagelmiş siyasi düşünce biçimi, otoriterleşme deyince, devlet mekanizması ya da siyasi iktidarın, yurttaşlarına karşı uyguladığı baskı ve hukuk dışı uygulamalara gönderme yapar. Bu da kısmen yanlış değildir. Öte yandan otoriterleşen siyasi iktidar karşısında, toplum ya da sivil toplum genellikle masum, mağdur ve bu baskının doğrudan muhatabı olarak ele alınır. Bu araştırmanın konusuyla pek de ilgili gibi görünmeyen bu giriş okuyucuyu yadırgatabilir. Ancak otoriterleşme siyasi bir olgu olmazdan önce toplumsaldır. Otoriter kişilikler, siyasi karakterler siyasi otoriterleşmenin ana kaynağıdır. Toplumsal yaşamın içindeki kurumlar, örgütlenme, kurum içi insani ve mesleki ilişkiler bağlamında otoriterleşme, siyasi otoriterleşmeyle birlikte ilerler. Bir zaman sonra, siyasi otoriteleşme toplumsal bünyeye iyice yerleşmiş otoriterleşmeden beslenir; toplumdaki otoriterleşme, siyasi otoriterleşmenin ihtiyaç duyduğu insan tipini, insani ilişkiler zeminini hazırlar.

Düşünce ve ifade özgürlüğü, otoriter rejimlerin hedef tahtasındaki iki temel insan hakkı ve özgürlük kategorisidir kuşkusuz. En genel anlamıyla basın, düşüncelerin kamusal olarak ifade edilebilmesinin temel mecrasıdır. Bunun yanı sıra, halkın bilgilene, toplumsal ve siyasi gelişmelerden haberdar olma hakkının kullanım kanalıdır da. Olağan demokratik rejimlerde, gazeteciliğin sahip olduğu bu güç, demokrasinin gelişimine katkı olarak değerlendirilirken, otoriter siyasi ortamlarda, siyasi iktidarlardan

tarafından bir tehdit, baskılanması gereken bir güç olarak görülür. Sosyal medya ve internet kullanımının bu denli yaygınlaştığı ve basın kavramının içerik ve biçiminin bu denli genişlediği bir dünyada, basın otoriter rejimlerin ana baskı odağı haline geldi. Otoriter rejimler, halkın toplumda olan bitenden objektif bir biçimde haberdar olmasının önüne geçmek isterler. Bu nedenle, basın bir kez daha siyasi otoriterleşmenin hedefindeki birincil yapı haline gelir.

Ancak günümüzde, en geniş anlamıyla basının, daha özelde gazeteciliğin tek sorunu siyasi otorite tarafından gördüğü baskı değildir. Gazetecilik, tam da bu siyasi baskıların ortasında ve eş zamanlı olarak, teknolojiye değişim ile birlikte mesleki bir dönüşüm de yaşıyor. Bu tamamlanmamış geçiş sürecinin, gazetecilik mesleği üzerinde olumlu etkileri kadar, henüz bulanık biçimde karşımızda duran sorunları da beraberinde getirdiği söylenebilir. Klasik yazılı ve görsel basın ve gazetecilik, yerini hızla internet gazeteciliğine, internet haberciliğine bırakıyor. Bu da gazeteci ve muhabir anlayışından tutun da, haberin ve haber kaynağının tanımına, basın ahlak ilkelerine, basın çalışanlarının istihdam biçimlerine, çalışma koşullarına kadar pek çok konuda henüz netleşmemiş bir bulanıklığı beraberinde getiriyor.

Özellikle gazeteciliğin bir sektör haline gelmesiyle birlikte, meslek içi hak ihlalleri, kayıt dışı çalıştırma, mobing, esnek istihdam, ücretlerin düşüklüğü, çalışma koşullarının zorluğu, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, editöryal baskı veya sansür gibi “içerden hak ihlalleri” meselesi çoğunlukla görmezden geliniyor.

Bu çalışma kapsamında, yukarıda değinilen üç tespit üzerinden insan hakları odaklı gazeteciliğin Türkiye’deki durumu üzerine bir değerlendirme amaçlanmaktadır. Türkiye’de giderek ağırlaşan otoriter rejim karşısında, gazeteci güvenliği ve basın özgürlüğü ülkenin temel sorunlarından biri olmayı sürdürüyor. Çok sayıda gazeteci tutuklanıp gözaltına alınırken, görsel ve yazılı gazetecilik ve yayıncılık alanında faaliyet gösteren birçok internet sitesi mahkeme kararı ve/veya kanun hükmünde kararname ile askıya alınıyor; pek çok habere erişim engeli getiriliyor, sahada haber takibi yapan muhabirler polis şiddetinin farklı biçimleri ile karşı karşıya kalıyor.

Şimdiye kadar basın özgürlüğü ihlalleri ve gazeteciliğin karşı karşıya kaldığı devlet şiddeti üzerine pek çok araştırma inceleme ve raporlama yapıldı. Halen farklı insan hakları savunucusu sivil toplum kuruluşları, sendikalar ve gazetecilik örgütleri tarafından gazeteciliğin ve gazetecilerin

maruz kaldığı hak ihlalleri üzerine belirli aralıklarla istatistiksel verileri de içeren raporlar yayınlanıyor. Bu değerli çalışmalarda gözlemlenen genel eğilim, ana akım medya olarak tanımlanan ve çoğunluğu büyük şehirlerde faaliyet gösteren basın-yayın organları ve gazetecilerin uğradığı hak ihlallerine odaklanıyor olmalarıdır. Dolayısıyla bu çalışmayı bugüne kadar yapılmış raporlamalardan farklı kılan en temel özellik, yerel düzeyde gazetecilik yapan muhabirlerin, internet haber sitelerinin, yerel haber ajanslarının maruz kaldığı hak ihlallerini analiz ederek, yaşanan baskının derinliğini gözler önüne sermektir.

Kuşkusuz insan hakları kavramı, bu uğurda verilen mücadelelere de bağlı olarak tarihsel süreçte hem farklılıklar gösteriyor hem de anlam ve içeriği giderek genişliyor. Bugün artık insan hakları ihlalleri üzerine düşünüldüğünde, sadece devlet cenahından toplumun farklı kesimlerine uygulanan ihlallerden bahsetmek olanaksız hale geldi. Yukarıda da vurguladığımız gibi siyasetin otoriterleşmesi, toplumsal otoriterleşmeden ayrı düşünülemez. Dolayısıyla, bu çalışmanın hedef kitlesini oluşturan gazeteciler, sadece devletin farklı kurum ve kuruluşlarından gelen baskı ve ihlallerle karşı karşıya kalmıyorlar. Özellikle gazeteciliğin bir sektör haline gelmesiyle birlikte, meslek içi hak ihlalleri, kayıt dışı çalıştırma, mobing, esnek istihdam, ücretlerin düşüklüğü, çalışma koşullarının zorluğu, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, editöryal baskı veya sansür gibi “içerden hak ihlalleri” meselesi çoğunlukla görmezden geliniyor ya da basın özgürlüğü üzerine yürütülmüş çalışmaların ana sorunsalı olmamış bugüne kadar.

Gazetecilik yaparken, polis şiddetine maruz kalan, haklarında dava açılan, tutuklanan, adil yargılanma hakkı ihlal edilen muhabir gazetecilerin yaşadıkları ihlallerin yanı sıra, “sivil cenahtan gelen hak ihlalleri”ne de vurgu yapılması bu çalışmanın bir diğer özgünlüğünü oluşturuyor. İnsan hakları ve toplum odaklı habercilik yapan muhabir gazeteciler, haberleştirdikleri bir olayın taraflarının – birey, aile, meslek grubu, dernek vb- baskı, şiddet ve engellemeleri ile de sıklıkla karşılaşabiliyorlar. Kimi zaman bu alandan gelen baskılar, haberciliği yapılamaz hale getirdiği gibi, muhabirlerin kendilerine oto-sansür uygulamaları, haberi geri çekme ya da çekmediğinde sivil şiddet ve baskı ile karşılaşma, haber kanalının tehdit edilmesi gibi sorunlarla da karşı karşıya bırakabiliyor.

Son olarak, uzun zamandır bir savaş ve karmaşa içerisinde olan Suriye sınırında, bu kaostan kaynaklı yaşanan hak ihlallerini takip eden ve haberleştirmeye çalışan gazetecilerin, mesleklerini yaparken uğradıkları ihlalleri vurgulamanın da gerekli olduğunu düşündük. Buradan hareketle, muhabir gazeteciliğin karşı karşıya kaldığı hak ihlallerinin farklı bir yönünü, ağırlaştırılmış savaş ve olağanüstü koşullarda, basın ve ifade özgürlüğünün daha da yoğun biçimde ihlal edildiği gösterilmeye çalışıldı.

Özetle, bu çalışma kapsamında, insan hakları savunucusu gazetecilerin uğradığı hak ihlalleri sorunu, son derece geniş perspektiften tanımlanmış bir “insan hak ve özgürlükleri” penceresinden ele alınarak, konunun bir adli vaka düzeyinden çıkarılıp sosyo-ekonomik düzeyde analizi amaçlanmaktadır.

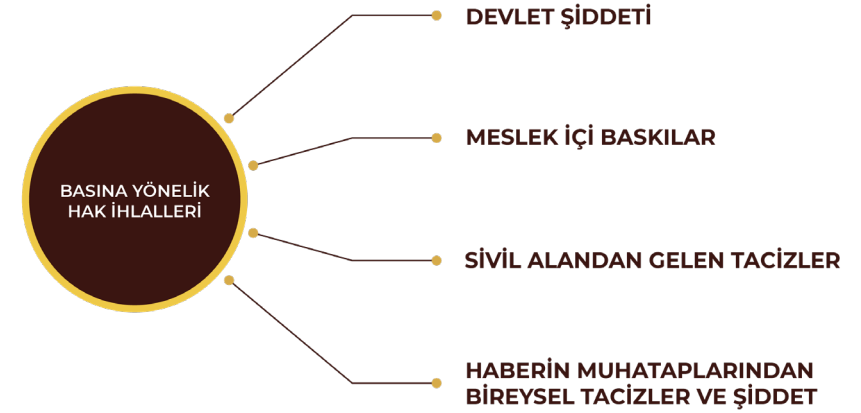

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

İnsan hakları savunucusu gazetecilerin uğradığı hak ihlalleri sorunsal bağlamında yürütülen bu çalışmanın temel hedef kitlesini, yerel düzeyde gazetecilik yapan başta muhabirler olmak üzere, yerel haber kanalları (tv ve radyolar), internet haber siteleri ve haber ajansları ile çalışanları oluşturuyor. Çalışma, Mersin, Adana, Hatay, Gaziantep, Şanlı Urfa, Mardin ve Diyarbakır illerinde yürütüldü. Araştırmanın başlangıç aşamasında, genel olarak Türkiye’de gazeteciliğin durumu, gazetecilerin uğradığı hak ihlalleri üzerin bugüne kadar yapılmış yakın zamanlı, araştırma, raporlama ve haberleri içeren bir tarama yapıldı. Daha sonra bu analiz, araştırmamızın kapsadığı iller düzeyinde daraltılarak, daha net bir fotoğraf oluşturuldu.

Ön çalışmadan birincil olarak amaçlanan, gazetecilerin karşı karşıya kaldığı hak ihlallerinin genel bir dökümünü yapmaktır. Bu çerçevede, devletin farklı kurumları üzerinden yürütülen hak ihlalleri, gazetecilerin meslek içi koşullardan kaynaklı uğradıkları hak ihlalleri ve habere konu olan kişi ve kurumlardan yönelen ihlaller ve sivil alandan gelen ihlaller olmak üzere dört genel kategori oluşturuldu.

Bu kategoriler kendi içerisinde daha detaylandırılmış alt başlıklar biçiminde sınıflandırıldı. Örneğin, gözaltına alma, tutuklama, haber takibini engelleme, yayın yasağı, erişim engeli, para cezası, kapatma ve benzeri ihlaller devlet hanesine yazıldı. Kayıt dışı çalıştırma, düşük ücret, editoryal sansür veya baskı, eşitsiz çalışma koşulları, meslek içi mobing, toplumsal cinsiyet eşitsizliği gibi başlıklar meslek içi hak ihlalleri arasında sayılabilir. Muhabirlere sahada şiddet, haberi geri çekme yönünde tehdit, tekzip ısrarı, oto sansür, gibi durumlar da sivil cenahtan gelen hak ihlalleri kategorisi altında listelendi.

Bunun yanı sıra, insan hakları savunucusu gazetecilerin takip ettiği ve haberleştiği konularda da araştırmanın sorunsalına bağlı olarak sınırlandırmaya gidildi. Özellikle, giderek yoğunlaşan otoriterleşme ve siyasal baskılar karşısında, toplumsal yaşamda yurttaşların ve sivil toplumun maruz kaldığı baskı ve hak ihlallerini haber konusu yapan gazeteciler ana hedef kitle olarak alındı. En az bunun kadar önem atfettiğimiz, toplumsal cinsiyet eşitsizliği sorunu ve devlet ile iş dünyasının sebep olduğu çevresel tahribatlara yol açan olayları haberleştiği muhabir gazeteci, yerel basın organlarını öncelikli hedef kitle olarak aldık. Gazetecilerin göçmenlere, mültecilere ve bu bölgelerde yaşayan vatandaşlara yönelik insan hakları ihlallerini haber yaparken maruz kaldıkları baskılar üzerinde de duracağız.

Bunu yaparken özellikle kadın mültecilerin, LGBTİ+' bireylerin, göçmenlerin durumunu haber yapan kadın gazetecilerin sorunlarına öncelikli olarak odaklanmaya çalıştık. Böylelikle, kadın gazeteciler ve haber yaptıkları kadın mülteci ve göçmenler üzerinden toplumsal cinsiyet konusu vurgulamaya çalışıldı.

Diğer yandan, gazetecilerin yerel ölçekte haber yaptığı çevre sorunları nedeniyle maruz kaldıkları hak ihlalleri üzerinde durulmaya çalışıldı. Mersin ve Adana gibi şehirler bu nedenle seçilmiştir. Çünkü sanayinin yoğun olduğu illerin başında Mersin ve Adana gelmektedir ve bu nedenle çevre sorunları sıklıkla gündeme gelmektedir. Mersin'de inşaatı hala devam eden nükleer santral ve buna ilişkin haber takibi yapan gazetecilerin durumu ilgi çekicidir. Dolayısıyla bu iki şehir, çevre konularıyla ilgilenen gazetecilerin insan hakları ihlallerine en çok maruz kaldığı şehirlerarasında yer alıyor. Ayrıca Adana ili hinterlandı ile birlikte Türkiye'nin tarımsal gıda ihtiyacının çoğunu sağlamaktadır. Tarımsal üretim sürecinde kullanılan çevreye ve doğaya zararlı kimyasalların bu bölgelerde yoğun olarak kullanıldığı bilinmektedir. Bu proje kapsamında, bu çevre sorunlarını haber yapan yerel gazetecilerin sorunları da izlenmeye çalışıldı.

Araştırmamızı zamansal olarak 2016 yılından bugüne sınırlamayı tercih ettik. Kuşkusuz, Türkiye'de basın hak ve ihlallerinin çok uzun bir geçmişi var. Ancak, özellikle 2016 Temmuz'u sonrası ilan edilen olağanüstü hal ile birlikte bu ihlaller ve gazeteciliğe yönelik siyasal baskılar hiç olmadığı kadar şiddetlenip alenileşti. Bu nedenle gerek nicel verilerin derlenmesinde gerek derinlemesine görüşmelerde, bu tarihten sonra gerçekleşen hak ihlallerini öncelikli olarak incelemek tercih edildi. Araştırma tekniği açısından bir zorunluluğun ötesinde, anılan tarihten bu yana gerçekleşen basın hak ihlallerinin geçmiş döneme de ışık tutacağı düşüncesindeyiz

Bu niteliksel ölçütlerin belirlenmesinden sonra, araştırmanın mekânsal sınırlaması kapsamına giren illerde bulunan seksenin üzerinde gazeteci, muhabir, haber kanalı, internet haber sitesine, hazırladığımız açık uçlu soru formları, e-posta, cep telefonu, sosyal medya ve elden ulaştırıldı. Geri dönüş yapan formlar üzerinden, araştırmanın sorunsalı açısından anlamlı olanlar arasından kırk gazeteci, yayın organı ve haber sitesi seçildi. Daha sonra, bu daraltılmış örneklem üzerinden, tespit edilen muhabir ga-

zeteci ve medya kuruluşu temsilcileri ile sesli kayıt ve görüntülü çekimler eşliğinde derinlemesine görüşmeler gerçekleştirildi. Demografik veriler ve önceden belirlenmiş ölçütler üzerinden yapılan niceliksel analizden ziyade niteliksel analiz bu çalışmanın metodolojik hedefidir. Bu sayede, kısıtlı bir mekânsal sınırlamadan ve örneklemden hareketle, Türkiye'de insan hakları ve toplum odaklı gazeteciliğin karşılaştığı hak ihlallerine de uyarlanabilecek genel bir değerlendirme yapmayı amaçladık.

GENEL DURUM

Otoriter rejimler, devamlılıklarını sağlamak için iki önemli stratejik yöneme başvururlar. Ülke içinde bir iç tehdit olduğu iddiası bunlardan birincisi ve öncelikli olanıdır. Yoğun bir medya bombardımanı ve devlet kurumları aracılığıyla, devlet ve toplum düzeninin içerden ve dışardan gelen tehditlerle karşı karşıya olduğu düşüncesi ve izlenimi yayılmaya çalışılır. Bu strateji, “terör” söylemi altında somutlaşırken, rejime yönelik her türlü eleştiri, protesto ve eylemsel itiraz, terör eylemi genel suçlamasına maruz kalır. Tarih insan zihninde öyle bir tersyüz oluşa tabiidir ki, genellikle olguların gelişimi ile bu olguları ifade ederken zorunlu olarak başvurulan kavramlar baş aşağı durur. Bu durum terör olgusu ve kavramı için de geçerlidir. Siyasal tarihte, terör kavramı ilk defa “devlet terörü” biçiminde kullanıldı. Siyasal iktidarı ele geçiren bir grup, kişi, zümre veya sınıfın, iktidarını korumak ve devam ettirmek için sahip olduğu gücü, toplumun farklı kesimleri üzerinde baskı, korku ve sindirme amaçlı kullanması devlet terörü olarak tanımlanıyordu. Zaman içerisinde devlet ve siyasal rejim steril bir hal alırken, ona yönelmiş her türden sivil itiraz, mücadele veya muhalefet “terör” eylemi suçlamasıyla etiketlendi. Bugün Türkiye’de giderek kangrenleşen otoriter rejimin, her türden eleştiriye

...toplumsal yaşamın her alanında giderek ağırlaşan siyasal baskının, duyulmaması, ifade edilmemesi ve eleştirilmemesi için ifade özgürlüğü, düşünceleri açıklama özgürlüğü ve en önemlisi de halkın bütün bu olan bitenlerden haberdar olma hakkı engellenmeye çalışılır.

ve muhalafeti terörist faaliyet olarak görüp üzerine gitmesini bu çerçevede ele almak gerek.

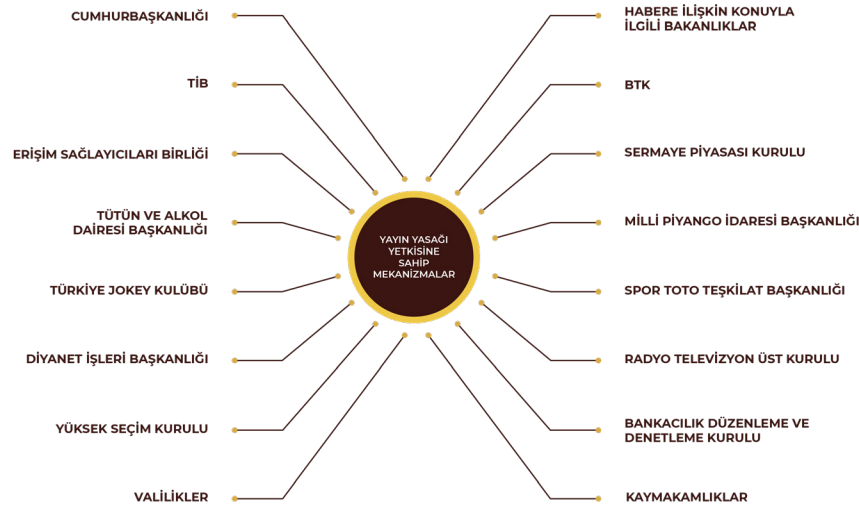
Diğer yandan, toplumsal yaşamın her alanında giderek ağırlaşan siyasal baskının, duyulmaması, ifade edilmemesi ve eleştirilmemesi için ifade özgürlüğü, düşünceleri açıklama özgürlüğü ve en önemlisi de halkın bütün bu olan bitenlerden haberdar olma hakkı engellenmeye çalışılır. Kuşkusuz burada, düşünceleri ifade etmenin, yaşanan hak ihlallerinden ve toplumsal yaşamın farklı kesimleri üzerinde uygulanan baskılardan haberdar olmanın en önemli araçlarından olan basın ve gazetecilik üzerinde baskı kurmak birincil derecede önem taşıyor iktidar açısından. Bu bağlamda, Türkiye’nin basın özgürlüğü ve gazeteciliğin sansürlenmesinin son derece vahim bir noktada olduğu söylenebilir.

Toplumsal yaşamda yaygınlaşmaya başladığı ilk zamanlarda, devletin ve siyasal iktidarların denetiminden kaçışta bir özgür alanı olacağı iddiası sıkça dile getirilen internet ve sosyal medya, bu gün devletlerin ve otoriter rejimlerin denetim, yasaklama ve sansür bağlamında en çok odakta olan haber alma kanalları arasında yer alıyor. Türkiye’de bu denetim ve yasaklama sansür daha çok idari kurumlar ve mahkemeler aracılığıyla yürütülüyor. Ne yazık ki hukuk, siyasal iktidar karşısında yurttaşların hak arama mekanizması olmaktan çok, otoriter rejimin kurmak istediği siyasal ve toplumsal düzenin bir aracı haline dönüşmüş durumda.

Türkiye’de sulh ceza hakimliklerinin yanı sıra, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı’ndan (TİB), Bilgi Teknolojileri İletişim Başkanlığı’na (BTK), Türkiye Jokey Kulübü’nden Milli Piyango İdaresine pek çok kamusal veya yarı kamusal kurumun internet haber sitelerine erişimi doğrudan engelleme veya engelleme talebinde bulunma yetkisi bulunuyor. Mahkemeler, sulh ceza hakimlikleri ve belirli konularda savcılıklara erişim engeli/ yasağı getirme yetkisinin verilmesinin yanı sıra, pek çok idari kuruma da bu yetki verilmiştir. Sıralamak gerekirse, Cumhurbaşkanlığı ve habere ilişkin konuyla ilgili bakanlıklara, TİB, BTK, Erişim Sağlayıcılar Birliği (ESB), Sermaye Piyasası Kurulu, Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığı, Milli Piyango İdaresi Başkanlığı, Türkiye Jokey Kulübü, Spor Toto Teşkilat Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Radyo televizyon Üst Kurulu, Yüksek Seçim Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, Valilikler ve Kaymakamlıklar gibi

pek çok idari kuruma bu yetki verilmiştir.

Bu tablodan görüleceği üzere yayın yasağı çoğunlukla sulh ceza hakimlikleri veya savcılıklar eliyle değil, idari kurumlar aracılığıyla, bir başka deyişle iktidara bağlı, atanmış bürokratik mekanizmalar eliyle kullanılıyor. 2007 yılında yürürlüğe giren, 5651 sayılı, “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun” kapsamında, 2020’ye kadar ortalama yıllık 33.358 web sitesine erişim engeli getirilmiştir. İfade Özgürlüğü Derneği’nin 2021’de “Fahrenheit 5651: Sansürün Yakıcı Etkisi” başlığıyla yayınladığı rapora göre, 2022’de 236 Sulh Ceza Hakimliğinin 819 farklı kararıyla 5 bin 819 haber adresine (URL) erişim engeli getirildi. Aynı yıl, 58 bin 809 web sitesi erişime engellendi. Son 14 yılda toplam 467 bin 11 web sitesi sansüre uğradı.¹ Burada dikkat çekici olan hukuk ve mahkemeler yoluyla getirilen erişim engeli kararları kadar, idari kurumların talebi ve kararı ile getirilen yasakların da oldukça fazla olmasıdır. Genel bir değerlendirme yapıldığında, internet haberciliğine erişim engeli getirilmesinin % 95’den fazlası, başta BTK olmak üzere idari kurumlar tarafından alınmış veya talep edilmiş, sadece %5’lik kısmı mahkeme kararıyla alınmıştır. Bu basit

¹ https://ifade.org.tr/reports/EngelliWeb_2020.pdf, 16.08.2022

gözlem dahi basın ve ifade özgürlüğü üzerindeki yoğun siyasal/bürokratik baskıyı görmemiz açısından önemlidir.

Özellikle, sendika.org, etkin haber ajansı (etha), gibi sol muhalif, Pirha haber ajansı gibi alevi inancına odaklı habercilik yapan ajanslar, Mezopotamya gibi haber ajansları, Yeniyaşam Gazetesi, Xwebun gibi Kürtçe yayın yapan gazetelerin, JinNews gibi ajansların internet sitelerine sayısız kereler kapatma kararları verildi. İktidarın sağ-muhafazakar, Türk, Sünni-İslam merkezli ideolojisine aykırı eleştirel habercilik yapan, Kürt, sol-sosyalist ve Alevi haber ajans ve gazetelerine getirilen yayına erişim yasakları ön plana çıkıyor. Benzer şekilde, televizyon kanalları, basılı yayın yapan gazeteler, dergiler, yayın kuruluşları ve haber ajanslarının da aralarında bulunduğu medya kuruluşları bu yasaklama ve kapatmalardan nasibini alıyor. Özellikle 2016 Temmuz darbe girişimi sonrası çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnameler yoluyla 177 medya kuruluşu (radyo, televizyon, gazete, haber ajansı) kapatıldı. KHK’lerle kapatılan kuruluşlar listesinde, 5 haber ajansı, 28 televizyon, 34 radyo, 62 gazete, 19 dergi, 29 yayınevi bulunuyor.² Bu kapatmalar sonrası, 2 bin 500’e yakın gazeteci ve medya çalışanı işsiz kaldı. Yine, anılan dönemde 4 binden fazla gazetecinin basın kartı iptal edilirken, basın kartı almak için başvuran gazetecilerin talepleri, farklı gerekçelerle ya sürüncemede bırakılıyor ya da geri çevriliyor.

Özellikle internet üzerinden yayın yapan haber siteleri ve dijital medyaya yönelik başta doğrudan erişim yasağı, haberin kaldırılması veya engellenmesi gibi uygulamalar da son yıllarda sıklıkla uygulanan ifade ve yayın özgürlüğü ihlallerinin başında yer alıyor. Bu çerçevede, sendika.org, Mezopotamya haber ajansı, Pir haber ajansı, Jinnews gibi, hükümete muhalif yayın yapan ya da inanç özgürlüğü veya toplumsal cinsiyet odaklı habercilik yapan site ve dijital medya kuruluşları bu baskıların ana hedefi durumunda. Anayasa Mahkemesinin bu kapatma ve erişim engellerine ilişkin hak ihlali kararlarına rağmen, ne yazık ki idari engelleme ve baskıları hızını kesmeden devam ediyor. Bu araştırma devam ederken Pirha haber ajansı ve Can tv’ye getirilen erişim engeli bu uygulamanın son örneğidir. Alevi toplumuna yönelik habercilik yapan Pir Haber Ajansı, Hatay 1. Sulh Ceza

² <https://diclefiratgazeteciler.org> raporlar > dort-duvar-a... Dört Duvar Arasında Gazetecilik, s. 5, 2022.

Hakimliği tarafından hiçbir gerekçe gösterilmeden 8 Mart 2022' de erişim engeli getirildi. Karara avukatlar tarafından yapılan itiraz da yine hiçbir gerekçe gösterilmeksizin reddedildi.

İfade ve düşünce özgürlüğüne, medya ve gazetecilik üzerinden uygulanan baskı ve hak ihlallerinin kurumsal boyutunun yanı sıra, bu alanda çalışan gazeteci, köşe yazarı, editör ve muhabirlere yönelik baskılar sorunun bir diğer can yakıcı boyutunu oluşturuyor. Son birkaç yıldır, haber takibi yapan gazetecilere yönelik, baskı, engelleme, taciz, fiziksel şiddetin dozunun artırılması, sorunun dikkat çekici boyutunu oluşturuyor. Bunun yanı sıra, gazeteciler hakkında açılan soruşturmanın, dava süreçlerinin, gözaltına almaların, tutuklamaların oranında da, ivmesi giderek artan bir eğilim olduğu söylenebilir. Bu araştırmanın başladığı 2022 Şubat ayı baz alındığında, hakkında dava açılan 51, soruşturma başlatılan 54, toplamda 133 yılın üzerinde hapis cezası alan 47 gazeteci rapor edildi.³ Halen davaları devam eden ve tutuklu yargılanan gazeteci sayısı, yine bu yıl itibarıyla 60'ın üzerindeydi.

Türkiye'de basına yönelik, baskı ve sansüre, gazetecilerin uğradığı fiziksel ve hukuki şiddete ilişkin farklı insan hakları kuruluşları belirli aralıklarla çoğunluğu istatistiksel verileri içeren nicel raporlamalar yapıyor. Ancak, mesele öylesine yaygınlaşmış ve gündelik yaşamın artık kanıksanmış bir rutini haline gelmiş ki, özellikle büyükşehirler ve popüler muhalif medyanın dışında kalan gazeteci ve haberciliğin uyguladığı baskı ve hak ihlallerini raporlamak neredeyse olanaksızlaşıyor. Özellikle, küçük şehirlerde, kendi öz olanakları ile gazetecilik yapmaya çalışan, yerel haber kanalları, muhabir ve gazetecilerin, merkezi yönetimin taşra teşkilatı mülki idarecilerinden ve iktidar partisine ait yerel yöneticilerden gördükleri baskı, yıldırma ve hak ihlallerini tam olarak kayıt altına almak neredeyse olanaksız.

Basın ve ifade özgürlüğüne yönelik baskı ve ihlal biçimlerinden bir diğeri, medya kuruluşları ve gazeteciler üzerinde uygulanan finansal baskı ve para cezalarıdır. Kuruluş yasasında bağımsız bir kuruluş olduğu vurgulanan Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), iktidara yönelik habercilik yapan televizyon ve radyolara yönelik para cezası uygulamasına sıklıkla

başvuruyor. Sadece 2021 yılı içerisinde RTÜK, 59 farklı tv ve radyo kanalını yayınladıkları programları gerekçe göstererek 158 kez para cezasına çarptırdı. 2022'nin ilk üç ayında bu sayı 61'e ulaşmıştı. Bu ilk üç ayda kesilen para cezası miktarı, 20.880.031 tl'ye ulaşmıştı. Bunun yanı sıra RTÜK, yasada verilen yetkiyle yayın durdurma, idari para cezası, uyarı, program durdurma, programının katalogdan çıkarılması, yayın iletiminin durdurulması, yayın lisansının iptali ve iletim yetki belgesinin iptali, mühürleme ve kapatma söz konusu olabilmektedir. Halk tv, Tele1, Fox tv, Krt gibi "muhalif niteliğiyle bilinen televizyon kanalları, ceza kesme sıralamasında ilk sıralarda yer alıyor. 2019-2020 yılları arasında, Halk tv, 10 İdari para cezası, 3 yayın durdurma (toplam 12 program) ile ilk sırada yer alırken, Tele1, 8 İdari para cezası ve 3 yayın durdurma (toplam 10 program) ile ikinci; Foxtv, 7 İdari para cezası ve bir yayın durdurma (toplam 3 program) ile üçüncü sıradaydı.

RTÜK'e anayasa ile verilen yargı kararı olmaksızın bu cezaları uygulama yetkisi son derece muğlak ve geniş biçimde uygulanıyor. Örneğin, toplumun milli ve manevi değerlerine, genel ahlaka ve ailenin korunması ilkesine aykırılık; çocuk ve gençler için olumsuz rol modeller oluşturulduğu, kutsal değerlere saygısızlık yapıldığı ve çarpık ilişkilerin normal gibi gösterildiğini ileri sürerek cezalar verebilmekte. Ayrıca, siyasi içerikli programlara yönelik yaptırımlarda, yayında, "Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarını rencide edici ve hafife alıcı nitelikte sözler kullanıldığı" ya da "İrk dil, din, cinsiyet, sınıf, bölge ve mezhep farkı gözeterek toplumu kin ve düşmanlığa tahrik etmek veya toplumda nefret duyguları oluşturmak" gibi gerekçeler ileri sürülebiliyor.

Fakat asıl trajik olan, gazetecilerin, yaptıkları haberler, bu haberleri sosyal medyada paylaşımları üzerinden, cumhurbaşkanına hakaret gerekçesiyle gözaltı, tutuklanma ve para cezasıyla cezalandırılmalarıdır. Erdoğan'ın Cumhurbaşkanı seçildiği Ağustos 2014'ten 1 Nisan 2021'e kadar en az 70 gazeteci "Cumhurbaşkanı'na hakaret" başlıklı Ceza Kanunu'nun (TCK) 299. maddesi temelinde hapis, ertelemeli hapis ve para cezasına mahkum edildi. 2022 yılının ilk üç ayında Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Cumhurbaşkanı'nın damatları Selçuk Bayraktar ile Eski Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak'ın adı, beş gazeteciye (Çiğdem Toker, Şirin

³ Dört Duvar arasında gazetecilik, s.7

Payzın, Sedef Kabaş, Mustafa Sönmez ve Hazal Ocak) ve üç yayın kuruluşuna (Halk TV, Tele1 ve Sözcü) açılan toplam 850 bin TL talepli tazminat davalarında geçti. Cumhurbaşkanı'na hakaret, bazen sınır ötesine kadar da uzanıyor. Örneğin, Almanya'da yaşayan DieWelt gazetesi muhabiri Deniz Yücel, bu dönemde, bir tweet

...iktidar nerdeyse basının yüzde doksanını tekeline almış bir medya patronu gibi davranıyor; geriye kalan yüzde on rakip, muhalif ve terörist medya olarak görülüyor.

yoluyla dönemin İstanbul Başsavcı Vekili olan, Adalet Bakan Yardımcısı Hasan Yılmaz'a "hakaret" ettiği

iddiasıyla gıyabında 7 bin 80 TL adli para cezasına mahkum edildi.

Daha da çarpıcı olanı, hakaret ve kişilik haklarına saldırı gerekçesiyle gazetecileri hedefe almak sivil alana kadar uzanmaya başladı. Önceki İstanbul Büyükşehir Belediyesi yönetimine ilişkin "İBB'den Vakıflara Hizmet Raporu"nu yayınlayan gazeteci Çiğdem Toker ve Sözcü gazetesi, 80 bin TL talepli davada 30 bin TL tazminata mahkum edildi. Mahkeme, Selçuk Bayraktar ve yetkilisi olduğu Baykar Makine Şirketi'ni, bir tweeti nedeniyle Mustafa Sönmez'den istediği 100 bin TL'lik tazminat davasında haksız buldu. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi eski Başkanı Asım Güzelbey, bir yazısı nedeniyle Gaziantep Haber gazetesi imtiyaz sahibi Ruhi Ayaç'tan 100 bin TL tazminat talep ediyordu. BirGün'den gazeteci Can Uğur da, 2015 yılına ait bir dosya nedeniyle "Cumhurbaşkanına hakaret" suçlamasıyla İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanı'nda gözaltı yaşadı. Yine aynı dönemde, Cumhurbaşkanı Erdoğan, kendisine hakareten tutuklanmasına neden olduğu gazeteci Sedef Kabaş ve Tele1 yetkilisi Fırat Sakar hakkında "kişilik haklarına saldırı" gerekçesiyle bir de 250 bin TL'lik tazminat davası açtı.

Son olarak, internet üzerinden yayın yapan gazete ve haber kanallarında ve youtube kanalını kullanarak iktidarın ekonomi yönetimini ve otoriter uygulamalarını eleştiren gazetecilere yönelik vergi incelemesi başlatması, basını susturmaya yönelik yeni tarz müdahaleler arasında yerini aldı.

Genel olarak medyanın üzerindeki baskılar, siyasal yozlaşma ve ekonomik kirlenme ile beraber yürür. 1980'li yıllardan başlayarak, medyanın kar amaçlı bir sektöre dönüşmeye başlaması, farklı alanlarda yatırım yapan iş adamlarının televizyon ve gazetecilik alanına ciddi paralar akıtma-

sıyla sonuçlandı. Bugün gelinen noktada, iktidar-ihaleler-medya patronları üçgeninde dönen ve sorgulanmayı gerektiren bir habercilik sektörü oluşmuş durumda. Bu kirlenmenin dışında kalan az sayıda bağımsız medya kuruluşunun yanında artık "havuz medyası" nitelemesiyle kanıksanmış bir iktidar medyasından bahsedilebilir. Kuşkusuz, medya-ekonomi-siyaset ilişkisinin bu denli patolojikleşmesi, çalışanların ekonomik koşullarını, iş yaşamını, meslek içi ilişkileri de hem olumsuz etkiliyor hem de çalışanlar üzerinde ilk bakışta pek de görülmeyen bir baskı unsuruna dönüşüyor. Alanın kar amacı güden bir sektöre dönüşmesinin yarattığı en çarpıcı tahribat, çalışanlar arası gelir dağılımındaki eşitsizlik, kayıt dışı çalıştırma, sendikasızlaştırma, güvencesizlik ve ekonomik mobing olarak sıralanabilir.

Hükümete yakınlığıyla bilinen ya da daha doğru bir deyimle hükümetin dolaylı yoldan sahibi olduğu gazete ve medya organlarında çalışan gazeteci ve muhabirlerin, editoryal sansüre direnmeleri, medya organının yayın politikası ile ters düşmeleri, kayıtsız ve düşük ücretle çalıştırılma ya da sendikalaşma gerekçeleriyle işlerine son verilmesi sıkça görülen olgular. 2022 yılının ilk üç ayında farklı gerekçelerle 75 gazetecinin işine son verilmesi bu durumun vahametini göstermesi açısından dikkat çekicidir. 2021 yılı verilerine göre Türkiye'de gazeteciler arasında sendikalaşma oranının sadece % 8 olduğu biliniyor. Sendika üyesi olan veya olmaya niyetlenen gazetecilerin işten çıkarılmaları neredeyse kanıksanmış bir durum. Üstelik bu sadece hükümete yakınlığıyla bilinen yayın organları için değil, muhalif medya kuruluşları için de geçerli. 2021 yılında Cumhuriyet gazetesinin Türkiye Gazeteciler Sendikasına üye sekiz gazeteciye işten çıkarması, Halk TV'nin toplu sözleşme yetkisi alan sendikayla masaya oturmaması bu genel durumu özetleyen sadece iki çarpıcı örnek olarak verilebilir. Yine hükümete yakınlığı artık aleni biçimde gözler önünde olan Demirören medya grubuna bağlı gazetelerde çalışan çok sayıda işçi sendikalı oldukları için işten çıkarılmıştı.

Buraya kadar çizilen tablo, aslında bütün otoriter rejimlerde gözlenen genel durumun tipik örnekleri olarak değerlendirilebilir. Halkın haber alma hakkını engelleme, siyasal rejime muhalefet eden siyasal ve sivil kurumların eleştirisi hakkını kullanacakları, kendilerini ifade edebilecekleri, düşüncelerini halka ulaştırabilecekleri en önemli kanal olan medyanın bu

denli baskı altında olması yadırganacak bir durum olmasa gerek. Basın, haber alma ve ifade özgürlüğüne yönelik baskılar ve hak ihlalleri öylesine kangrenleşmiş durumdaki, artık eleştirel medya kuruluşları rejim tarafından muhalefetin bir parçası olarak görülüyor. Doğası gereği sorgulaması, eleştirel olması gereken gazetecilik öylesine yadırganıyor ki, Türkiye’de bu ilkelere uygun davranan gazetecilik “MUHALİF BASIN” olarak anılıyor. Demokratik bir siyasal iklimde ve haberciliğin doğası gereği eleştirel olması gerektiği gerçeği bir kenara bırakılarak, bu haklarını kullanan tüm kanal ve gazetecilere potansiyel suçlu muamelesi yapılıyor.

Son birkaç yılda haklarında, soruşturma açılan, soruşturmaları hukuki davaya dönüşen gazetecilerin, yargılanma gerekçelerine ve kendilerine yüklenen suçlamalara bakıldığında, neredeyse hiçbir gazetecinin doğrudan gazetecilik faaliyetleri nedeniyle yargılanmadığını görülecektir. Terörle Mücadele Kanunu (TMK) ve Türk Ceza Kanunu’nun (TCK) gazetecilik ve ifade özgürlüğü ile ilgisi olmayan pek çok maddesi, gazeteci davalarında savcılık iddianamelerinde yer alıyor. Gazeteciler genellikle, TMK’nun “Terör örgütü propagandası yapmak”, “Terör örgütlerinin bildirimlerini, açıklamalarını basmak veya yayınlamak”, “Terörle mücadelede görev almış kamu görevlilerini hedef göstermek”, Devletin güvenliği veya siyasal yararları bakımında gizli kalması gereken bilgileri siyasal veya askeri casusluk maksadıyla açıklamak”, “Kamu görevlisine karşı görevini yapmasını engellemek amacıyla cebir veya tehdit kullanmak” gibi bu kanunlara atıfta bulunan maddeler üzerinden yargılanıyor.⁴

Bu genel değerlendirme, şimdiye kadar durumu resmetmeyi amaçlayan farklı çalışmalarla ele alındı. Türkiye’de basına ve gazetecilere yönelik baskı ve hak ihlallerinin son derece sistematik, planlı ve bilinci bir politikanın ürünü olduğunu vurgulamak yanlış olmasa gerek. Siyasal iktidarın, devletin tekelinde bulunan neredeyse bütün fiziksel, hukuksal ve ideolojik şiddet araçlarını kullanarak, gazeteciliğe karşı bir saldırıya girişmiş durumda. Öte yandan son dönemde, baskının yukarıda vurgulanan biçimleri devam ederken, özellikle sahada çalışan gazetecilere yönelik polis şiddeti, görüntü almayı engelleme, haber yapmayı engelleme gibi uygulamaların

⁴ Yargılanan, haklarında soruşturma açılan gazetecilerin davalarının ele alınacağı çalışmaya ek raporlamada, bu mesele daha detaylı biçimde ele alınacak.

ların arttığına vurgu yapmak gerekir. Özellikle, iktidara karşı eleştiri ve ifade haklarını, toplantı, gösteri ve yürüyüş haklarını kullanırken polis şiddetine maruz kalan toplumsal kesimlerin bu gösteri, yürüyüş ve basın açıklamalarını haberleştirmeye çalışan gazetecileri engellemek, şiddet uygulamak, gözaltına almak ya da sosyal medyada terörist olarak hedef göstermek, bu sistematik baskının son halkası olmuş durumda. Herhangi bir toplumsal gazeteci olarak takibe gidildiğinde, o eylemi bastırmadan önce, gerçekliğin kendisi görülmesin diye gazeteciyi susturuyorlar.

ARTIK GAZETECİLER HABERE GİDERKEN HABER KONUSU OLMAK GİBİ BİR TRAJEDİ İLE KARŞI KARŞIYALAR

İstanbul’da bir finans merkezi inşaatı şantiyesinde haklarını alamadıkları için eylem yapan işçilerin haber takibini yapan Zeynep Kuray, 12 Ağustos 2022 tarihinde, polis tarafından darp edilerek gözaltına alındı.

Serbest bırakıldıktan sonra açıklama yapan Kuray, bir sivil polisin yönlendirmesiyle, şirketin patronlarının kamu malına zara verme iddiasıyla kendisinden şikayetçi olduklarını ifade etti. Türkiye Gazeteciler Sendikası’nın sosyal medya hesabından paylaştığı, Diyarbakır’da polis ve bekçilerin HDP mitinginden sonra vatandaşlara yönelik şiddetini haberleştiren gazetecilerin darp edilme görüntüleri bu konudaki vahim örneklerden biriydi.

Özellikle toplumsal cinsiyet ve kadın odaklı habercilik yapan haber siteleri ve gazetecilerin, devletin şiddetinin özel olarak odağında olduğu görülüyor. İstanbul’da 2022 “Onur yürüyüşünü görüntüleyen gazete Bülent Kılıç, polis tarafından yere yatırılıp boğazına basılarak darp edildi.

Pek çok ilde, düzenlenen İstanbul Sözleşmesinden hükümetin vazgeçme kararını protesto için başlatılan kadın eylemlerini takip eden

onlarca kadın gazeteci sözel ve fiziksel şiddete maruz kaldıklarını açıkladılar. Genellikle takip ettikleri eylem başlamadan önce polis tarafından alandan uzaklaştırılmaya çalışıldıklarını dile getiren gazeteciler, bunda başarılı olunamadığında eylem sırasında darp edildiklerini, görüntü almalarının engellendiğini dile getiriyorlar. . Örneğin Sağlık çalışanlarının iş yerlerinde uğradıkları şiddeti protesto etmek amacıyla 07 Temmuz'da düzenledikleri basın açıklamasını haberleştirmek isteyen gazetecilerin darp edilmesi DiSK Basın-İş tarafından mahkemeye taşındı. 2022 1 Mayıs mitinglerinde, ülkenin farklı illerinde görüntü almak, haber yapmak isteyen pek çok gazeteci, tartaklandı, engellendi.

ŞİDDET SARMALINDA GAZETECİLİK

Bu çalışmaya başladığımızdan bu yana, ilk altı ay içerisinde, Diyarbakır'da görüştüğümüz 16 gazeteci tutuklandı; iki aydan uzun bir süredir cezaevindeler ve neyle suçlandıkları bilinmiyor. Geçen iki ayda savcılık henüz iddianame hazırlamadı. Batman'da özellikle bölgeye ilişkin ekolojik yıkım üzerine haberler yapmasıyla bilinen bir gazeteci, terör örgütü propagandası yapmaktan yargılanmaya başlandı. Görüşmeyi düşündüğümüz iki gazeteci, haberleştirmek için gittikleri bir gösteri sırasında gözaltına alındılar; Serbest bırakıldılar ancak haklarında, yasadışı gösteri düzenlemekten dava açıldı. Hatay'da görüştüğümüz bir gazeteci, kimliği belirsiz kişiler tarafından öldüresiye dövüldü; uzunca süre yoğun bakımda kaldı. Diyarbakır'da görüştüğümüz bir kadın gazeteci, cezaevindeki meslektaşına yazdığı mektuptan dolayı dört gün gözaltında tutuldu.

Araştırmacılar için, inceleme konusu genellikle kendi dışında duygusal bağ kurmadığı soğuk bir nesnel veri olarak tanımlanır. Bu çalışma boyunca, ele aldığımız sorunun doğrudan canlı tanıkları olmak kadar şok edici başka bir şey olmasa gerek. İlk çalışmanın başlığını 'Risk Altında Gazetecilik' olarak belirlemiştik. Ancak, sahada karşılaştığımız çarpıcı deneyimlerden ve yaptığımız görüşmelerden sonra, risk tanımının çok hafif kaldığı, gazeteciliğin doğrudan bir şiddet sarmalı ile kuşatıldığını söylemek daha doğru olacak.

Şiddet, yaygın tanımı gereği sadece yıkıcı fiziksel ve ruhsal tahribat etkisi ile sonuçlanmaz. Söz konusu, devletin toplumun her alanına farklı kurum ve mekanizmalar aracılığıyla nüfuz eden uyguladığı şiddetse, sonuç yok edici oluyor. Sonucu baştan dile getirmek pek adetten değildir. Ancak, yerel gazeteciliğin ve yerelde çalışan muhabirlerin farklı bağlamlarda sorunlarını belirleyip yazıya dökmek amacıyla çıktığımız bu yolda, gazeteciliğin evrensel tanımı, sahip olduğu ve alana atfedilen meslek ahlak ilkelerinin, devlet tarafından bütünsel olarak ortadan kaldırılmak gibi şiddetli bir saldırı ile karşı karşıya olduğunu gözlemledik.

Araştırmacı, ele ala aldığı sorunun kavramsal çerçevesini başta belirler. Ancak somut veriler kimi zaman bu çerçeveyi yanlışlayabilir ya da geçersiz de kılabilir. Çalışma sürecinde, başta kullandığımız “yerel gazetecilik” deyiminin de fazlasıyla statükocu ve gerçeğe oturmadığını fark ettik. Özellikle, Suriye ile sınır olan illerde gazeteciliğin, haber takibinin, son derece evrensel ve genel sorunlara odaklandığını, hatta ulusal ve uluslararası yayın kuruluşlarının bu haberlerden beslendiğini gözlemledik. Diğer yandan, toplumsal cinsiyet ve kadına yönelik şiddet haberciliğinin, ekoloji odaklı haberciliğin, yerel-ulusal-uluslararası ikilemine oturtulamayacağını, bu meselelerin en mikro düzeyde dahi evrensel olduğunun ayırına vardık. Bu farkındalığın oluşmasında görüştüğümüz gazetecilerin nazik uyarılarının etkisi inkar edilemez.

Sonuç olarak, Suriye ile sınır olan illerden başlayarak, Diyarbakır, Mersin Adana, Hatay, Urfa, Mardin, Mardin, Van Bitlis’i de kapsayan dokuz ilde, ellinin üzerinde gazeteci, muhabir, haber ajansı, yerelde yayın yapan gazete ve tv/radyo sahibiyle görüşmeler yapıldı. Bu görüşmelerde, özellikle, toplumsal cinsiyet, ekoloji ve hak ihlalleri üzerine haber yapmanın zorluklarına odaklanmaya çalışıldı. Bu zorlukların kaynağında, yerel politik iktidar odakları, sivil toplumdan gelen baskılar ve meslek içi yapılanma ve örgütlerden kaynaklı sansür ve engellemeler ve son olarak toplumsal/kültürel koşulların haber yapmanın önündeki engeller gibi farklı kurumsal ve toplumsal şiddet biçimleri tespit edildi.

YEREL HABERCİLİĞE YÖNELİK ŞİDDETİN UNSURLARI

- 1. Yerel Kolluk Güçleri:**
Polis, Bekçiler, Jandarma
- 2. Merkezi Yönetimin Taşra Teşkilatları (Valilik veya Kaymakamlıklar)**
- 3. Belediyeler**
- 4. İş Dünyası ve STK'lar**
- 5. Gazetecilik Örgütlerinin Taşra Teşkilatları (Sendikalar ve Gazetecilik Cemiyetleri)**
- 6. Toplumsal Güç Odakları, Aşiretler, Ekonomik olarak güçlü aileler (özellikle toplumsal cinsiyet ve kadına şiddet haberlerinde)**
- 7. Suriye sınırındaki hak ihlali haberlerinde ulusal düzeyde müdahaleler.**
- 8. Gazetecilere yönelik ekonomik baskılar:**
  - 8.a. Ana akım medya için haber takibi yapan gazetecilerin kayıt dışı çalıştırılması.**
  - 8.b. Free-Lance gazetecilik; parça başı iş**
  - 8.c. Belediyelerin yerelde yandaş medya oluşturması, eleştirel habercilik yapan gazetecilerin parayla tehdidi.**
  - 8.d. Basın ilan kurumu üzerinden finansal şantaj.**
  - 8.e. Yerelde tekelleşme: İşadamlarının aynı anda birden çok gazete tv, radyo sahibi olması.**
  - 8.f. Medyanın Mafyatikleşmesi. Mafyanın basına sızması. Gaziantep Gazeteciler Cemiyeti Başkanı, bir gazeteciye öldürmeye azmettirmekten tutuklandı.**
- 9. Kayyumlar ve yerel basın arasındaki simbiyotik ilişki.**
- 10. Ulusal düzeyde olduğu gibi yerelde yandaş medya oluşumu.**

BASIN ÜZERİNDEKİ YARGI ŞİDDETİ

İktidarın elinde şiddet aracına dönüşen adaletin kılıcı, gazeteciler üzerinde sallanmaya devam ediyor. Yerel düzeyde de gazeteciler bu şiddetten daha aşırı biçimde nasibini alıyorlar. Genelin bir izdüşümü olarak yerel gazeteciler de çoğunlukla, Türk Ceza Kanunu ve Terörle Mücadele Kanunu üzerinden açılan davalarla boğuşuyorlar. Görüşülen gazeteciler arasında, haklarında açılmış otuzun üzerinde dava, soruşturma olan var; pek çoğu en az bir kere cezaevine girmiş, tutkulu yargılanmış, ceza almış, cezası ertelenmiş, paraya çevrilmiş.

GAZETECİLİK MESLEKİ ANLAMDA İTİBAR SUİKASTİ İLE KARŞI KARŞIYA

Artık neredeyse yapılamaz hale gelmiş gazeteciliğin üstündeki sallandırılan bu hukuk şiddeti, muhabirleri, ilerde sorun teşkil edecek, dava konusu yapılabilecek haberleri yayınlamada, bu tür haberleri takipte temkinli davranmaya itiyor. “Eskiden haber takibi için gittiğimiz adliyelerde şimdilerde yargılanır olduk.”. Gazeteciler, terör örgütü üyeliğinden (genellikle bu örgütün adı, niteliği muğlak bırakılıyor), terör örgütü propagandasından yargılanıyorlar. Yaptıkları haberler, paylaştıkları görseller suç delili olarak dosyaya ekleniyor. Gazetecinin çalıştığı kurum için yaptığı habere ilişkin herhangi bir hukuki işlem yapılmazken, muhabir bu haberi kendi sosyal medya hesabında paylaştığında hakkında soruşturma başlatılıyor.

Muhalif bir siyasal parti ya da bir sendikanın, insan hakları kuruluşunun toplantısını, basın açıklamasını veya yürüyüşünü haberleştirdiğinizde hakkınızda dava açılabilir. Bu gösterilerde yapılan

basın açıklamalarını, konuşmaları habere taşıdığınızda, örgüt propagandası yapmaktan yargılanabiliyorsunuz.

Gazeteciler, savcılık iddianamesi hazırlamadan, polis raporlarıyla gözaltına alınıyor; iddianame hazırlanana kadar aylarca cezaevlerinde tutuluyor; ve sonuç “gazetecilere yönelik ciddi suçlamalar, ciddiyetsiz iddianameler.”

Bu çalışma devam ederken, muhalefetteki bir partinin, iktidarın insan hakları ihlallerine dikkat çekmek için düzenlediği bir yürüyüşün haber takibini yapan iki muhabir hakkında, sonradan, yasa dışı gösteri düzenleme komitesinin üyesi olmak suçlamasıyla dava açıldı. Bir muhabir bir gösteriyi izleyip fotoğraflarken, polisin çektiği fotoğraflar delil gösterilerek yürüyüşün düzenleyicisi olmakla suçlandı. Bu ülkede, gazetecinin fotoğraf makinesine molotof kokteyli muamelesi yapıp, suç delili olarak dava dosyasına girebiliyor. “Hakkımda açılan bir davanın polis raporunda, haber yaparken çekim yaptığım kamera öldürücü silah olarak zapta geçirilmişti.”

“Otuz yıllık gazetecilik mesleğim boyunca, karakola ifadeye çağrılmadığım, hakkımda dava açılmayan bir yıl dahi olmadı.”

YAPTIĞINIZ BİR HABERDEN DOLAYI TOPLUMDA BİR HAREKETLENME OLUŞUYORSA, YEREL İDARECİLERİ BU PROTESTOYU SİZDEN BİLİYORLAR. ESKİDEN BİR GAZETECİNİN YAPTIĞI YOLSUZLUK VEYA HAK İHLALİ HABERİ SAVCILAR TARAFINDAN İHBAR KABUL EDİLİRKEN ŞİMDİ BU HABERİ YAPAN GAZETECİ YARGILANIYOR.

TCK 125/1. Basın yoluyla hakaret maddesi, basına bir hakarettir:

Yerel basın emekçilerinin belki de en fazla karşı karşıya kaldıkları hukuki soruşturmalar, Türk Ceza Kanunu’nun 125/1, basın yoluyla hakareti düzenleyen maddesinden açılıyor. Bir kişi ya da kurumu (kamu veya özel) haberleştirerek eleştirdiğinizde, eleştirel haber yaptığınızda, bu maddeden yargılanıyorsunuz. Pandemi sürecinde gece gündüz demeden çalışan sağlık emekçilerinin ek ücretlerinin ödenmediğini haber yaptığınızda, İl Sağlık Müdürü soluğu adliyede alıyor, hakkınızda hakaret davası açıyor.

Belediye başkanını kamu arazilerini, usulsüz imara açtığı için haber yapıyorsunuz, başkan anında hakkınızda hakaret davası açıyor. Bir özel fabrikanın atıklarını doğaya bıraktığını haber yapıyorsunuz, fabrika patronundan ses çıkmıyor ilin valisi üstüne alınıp hakkınızda dava açıyor.

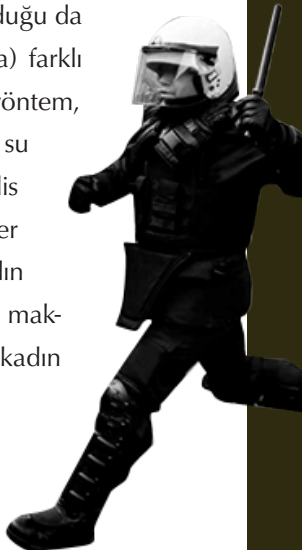
Söz pandemiden açılmışken, kolluk kuvvetlerinin, haber takibine giden gazetecileri engellemenin akıl almaz yollarını icat ettikleri görülüyor. Bu dönemde araştırma yapılan illerdeki pek çok gazeteci, maske takmadıkları ya da sosyal mesafe kurallarına uymadıkları gerekçesiyle sayısız idari para ceza ile cezalandırıldılar.

KOLLUK GÜCÜNÜN GAZETECİLER ÜZERİNDEKİ ŞİDDETİ

— Gazeteciliğin hukukun araçsallaştırılarak şiddet sarmalına sokulması, uzun zamandır neredeyse kanıksanmış en azından artık yadırganmayan bir olgu haline gelmiş durumda. Öte yandan, gazetecilere yönelik kolluk kuvvetlerinden gelen şiddetin dozu, biçimleri ve uygulanış şeklinin giderek dozunu artırması dikkat çekicidir. Bu baskı ve şiddet biçiminin giderek sistematikleştiği görülüyor. Burada, asıl amacın, haberi yaptırmamak, haberleştirilecek konu hakkında, halkın bilgi almasını engellemek olduğu açıkça görülüyor.

Son zamanlarda, iktidarın karşısında muhalif toplumsal kesimlerin eylemlerini, siyasal etkinliklerini, işçi grevlerini, doğa talanına karşı direnişleri, kadına yönelik şiddete tepki gösteren kadınların eylemlerini takip eden ve haber yapan gazetecilere yönelik şiddetin dozunun arttığı bir gerçek. Bu şiddetin asıl amacının aslında temelde haberi yaptırmamak olduğu da görülüyor. Bunun için kolluk kuvvetleri (polis, bekçiler, jandarma) farklı teknikler ve yöntemler kullanıyor. Kuşkusuz sıklıkla başvurulan yöntem, fiziksel şiddet ve sözlü taciz. Doğrudan cop kullanmak, tazyikli su veya biber gazı sıkmak, muhabiri kelepçelemek, geçici olarak polis aracında alıkoymak gibi şiddetin farklı biçimleri kullanılıyor. Yeryer cinsel tacize varan sözlü şiddetin birincil muhatapları kuşkusuz kadın gazeteciler. Giydikleri kıyafetten, kontrol noktalarındaki aramalara, mak-yajlarına varana kadar, farklı temalı sözlü şiddetin maruz kalıyor kadın

gazeteciler.

Bunlar işe yaramadığında, gözaltına alma, karakolda ya da araçta alıkoyma yöntemine de başvuruluyor. Kolluk kuvvetleri ya toplumsal eylemi gerçekleştiren grubu ablukaya alıp etten duvar oluşturarak ya da gazetecileri belirli bir alanda bloke ederek görüntü almalarını çekim yapmalarını engelleyebiliyor. Kalkanlarını kullanarak çekim yapmayı engellemek de bir başka haberi engelleme tekniği. Yine kameraya, fotoğraf makinesine el koymak, görüntülerin kaydedildiği hafıza kartlarını imha etmek ya da

KOLLUK KUVVETLERİNİN HABERCİLERE YÖNELİK ŞİDDETİ

1. Haber takibi sırasında fiziksel şiddet
2. Sözlü taciz
3. Haber sırasında gözaltına alma
4. Görüntü alma veya çekim yapmayı engelleme
5. Habere konu olay başlamadan gazetecileri uzaklaştırmak
6. Tehdit, kenti terk etmeye zorlamak
7. Muhabirlere ev baskınları
8. Malzemelere el koymak (Kamera, fotoğraf makinesi, bilgisayar, hafıza kartı vs.)
9. Haberi yalanlama
10. Sosyal medyadan haberi yapan gazeteciye hedef gösterme
11. Gazetecileri fişlemek
12. Habere konu olan kişi ve kurum ise gazeteciler hakkında şikayetçi olmaya zorlamak/ikna etmek

silme de başka bir engelleme biçimi. Gazeteciler özellikle gece yarısı yapılan ev baskınlarında, dijital medya araçlarına el konulduğunu, bilgisayarlarının alındığını, aylar süren başvurulara rağmen bu malzemeleri alamadıklarını belirttiler.

İktidar, artık muhalif eylemi gerçekleştiren grup kadar, bu eylemi haberleştiren gazeteciye de düşman görüyor. O nedenle gazeteciler artık habere giderken haber konusu olmaya başladılar.

Bütün bu engellemelere rağmen haber bir şekilde yapılıyorsa bu kez başka teknikler devreye giriyor. Kolluk kuvveti, valilik ya da il emniyeti haberi yalanlama yoluna gidiyor ya da yapılan haberin zıttı bir haber servis

ediyor. Basın karşısında kolluk kuvvetleri bir tür dezenformasyon merkezi gibi çalışıyor. Bu yanlış bilgilendirme kimi zaman sahte sosyal medya hesapları üzerinden, çoğunlukla resmi açıklamalarla yürütülüyor. Haberi yapan gazeteciye ya da haber sitesini, sosyal medya üzerinden terörist ilan etmek, sosyal medyada kampanya başlatmak da sıkça başvurulan yöntemlerden.

İktidar, artık muhalif eylemi gerçekleştiren grup kadar, bu eylemi haberleştiren gazeteciye de düşman görüyor. O nedenle gazeteciler artık habere giderken haber konusu olmaya başladılar.

“Basının sessizleştiği yerde toplum karanlığa gömülür.”

Özellikle, kamusal gazetecilik, toplum odaklı gazetecilik yapan, ekolojik, toplumsal cinsiyet odaklı, emeğin sömürsünü dert edinen gazetecilerin kolluk kuvvetleri tarafından fişlendikleri, haklarında kayıt oluşturulduğu, sosyal medya hesaplarının takibe alındığı, telefonlarının dinlendiği de görüştüğümüz gazetecilerin vurguladığı şiddet biçimleri arasında yer alıyor. Kendi yaptıkları haberleri bireysel soya medya hesaplarından paylaşmaları nedeniyle pek çok gazetecinin hakkında soruşturma açılması, bu hesapların kolluk kuvvetleri tarafından takibe alındığını gösteriyor. Kolluk kuvvetleri, haklarında son derece detaylı bilgiye sahip olduğu bu gazetecilerin özellikle toplumsal eylemlerin takibini engelliyor.

Polis baskını sonrası, Mezopotamya haber ajansındaki bilgisayarların hard disklerine el konuldu.

Ortada bir devlet var ve bu devletin yayılmasını istediği veya istemediği haber konuları var. Gazeteci olarak istenmeyen konulara yöneldiğinizde şiddet sarmalı ile karşılaşabilirsiniz.

Van'da bir siyasi partinin düzenlediği basın açıklamasını takip eden gazetecilere sivil polis silah çekip tehdit etti. Polisin silah çektiği anlar kamera görüntülerine yansıdı.

Otoriter zihniyetin, halkın haber alma hakkını engelleme sendromu öylesine kronik bir hal almış ki, kimi zaman trajikomik durumlarla da karşılaşılıyor. Örneğin aylardır ücretlerini alamayıp, patronun işlettiği AVM'de eylem işçileri haberleştiren gazeteciler, polisin telkin ve önerisiyle, işletmeci tarafından şahsi mallarına zarar vermeden dava edilebiliyor Buna benzer pek çok hikaye de gösteriyor ki, gazetecilerin karşı karşıya olduğu şiddet sarmalının bir boyutunu da devlet dışı kurumlar oluşturuyor.

YEREL SİYASET VE GAZETECİLİĞİN HALİ

Ülkenin her kesimine, hemen her türden toplumsal ilişkiye sirayet etmiş otoriterleşmenin etkisiyle pek çok farklı güç odağının sarmaladığı bir yerel medya oluştuğu söylenebilir. Kuşkusuz bu güç odaklarının başında yerel mülki amirler ve yerel yönetimler geliyor.

Valilikler, Kaymakamlıklar ve Belediye başkanları, kurdukları basın WhatsApp gruplarından yerel gazetecilere basın bültenlerini ve görselleri gönderir, bunları haberleştirmeleri dikte edilir. Yerel gazetelerin ve haber kanallarının çoğu, valilik ve belediyelerin basın ajansı gibi çalışıyor. Buna gazeteciler kendi aralarında, SİPARİŞ USULÜ HABER tabirini kullanıyor. .Bu durumda Valilik veya belediyenin hizmetine hazır haber yapmayı bekleyen Valilik WhatsApp gruplarını ve belediye basın bültenlerini haberleştiren bir gazeteci tipolojisi ile eleştirel bağımsız gazetecilik arasında çatışma zayıf da olsa kendisini gösteriyor. Bu sipariş mekanizmasının dışında kalmayı tercih eden gazeteciler, haber siteleri, yerel yönetimlerin/yöneticilerin, fiziksel, siyasal ve mali ambargosu ile cezalandırılıyorlar.

Yerel düzeyde basın ilan kurumu doğrudan bir sansür mekanizması olarak çalışmıyor ama sus payı vazifesi görüyor. Basın ilan kurumundan pay alan gazete ve haber kanalları, eleştirel habercilikten uzak. Kaymakamların, valilerin, belediye başkanlarının hazırladığı basın bültenleri, basın ilan kurumundan destek alan bütün yerel basında noktasına virgülüne dokunulmaksızın ya-

yınlanıyor. Bunun dışında, valilik, kaymakamlık ve belediyelerin, basın kuruluşlarına ayırdığı özel “sus payı fonlar” var.

“Çoğu gazete esnaftan ilan olarak ayakta kalmaya çalışıyor. Kaymakamın esnafı gezerek muhalif gazetelere reklam verilmesini engelliyor. Yerel haber ajanslarının aboneliklerini kesmek yine bir tehdit aracı olarak kullanılıyor.”

“BELEDİYELER BİZİ KENDİLERİNİN REKLAMINI YAPACAK AJANSLAR OLARAK GÖRÜYOR. MERKEZİ İKTİDAR KENDİSİNİN TROLLERİ GİBİ DAVRANMAMIZI, MUHALEFET DE TETİKÇİLİK YAPMAMIZI İSTİYOR”. Hem iktidara hem muhalefete bulaşmış bu otoriter ortamda bağımsız gazetecilik yapmak olanaksız.

KENTİ YÖNETENLER YEREL BASINI DİZAYN ETMEDE ÇOK ETKİN ÇALIŞIYOR

Demokrasinin vazgeçilmez bir parçası kabul edilen yerel yönetimlerin, basına bakışları ve ilişkilene biçimlerinin toplumdaki ve genel siyasal atmosferdeki otoriterleşmeden etkilenmiş durumda. İktidar partisinden seçilmiş belediye başkanlarının eleştirel habercilik yapan gazetecileri, kolluk kuvvetleri ile işbirliği yaparak cezalandırmaları genel bir eğilim haline gelmiş durumda. Özellikle, Diyarbakır, Mardin Van gibi belediyelerin kayyumlar (Valiler) eliyle yönetildiği kentlerde, “muhafif gazeteciler”in belediye binalarına girmeleri, belediyenin her hangi bir kurumu veya bürokratından bilgi almaları dahi yasak. Kayyumlar eliyle yönetilen belediyelerin icraatlarını eleştirel bağlamda haberleştiren gazeteciler, sık sık ev ve ofisleri basılarak, kenti terk etmeye zorlanarak gazetecilik yapmaları engelleniyor. Bunlar etkili olmadığında, yaptıkları haberler üzerinden soruşturma açma, gözaltına alma, tutuklama tekniklerine başvuruluyor.

BELEDİYE BAŞKANINDAN MESAJ:

“Bu yaptığınız haber Belediye Başkanı'nı çok üzdü. Sizin gazetenize ilan veriyorduk ama bundan sonra gözden geçireceğiz. Bu kentin hassasiyetlerini dikkate almıyorsanız, günün birinde bu hassasiyetler karşınıza çıkabilir”.

Yerel yönetimlerle gazeteciler arasındaki bu gerilimli ilişki, sadece

İktidar belediyeleri sınırlı değil. Ana muhalefet partisinin belediye başkanlarının da haklarında yapılan ve hoşlarına gitmeyen haberler söz konusu olduğunda benzer bir tutum içine girdikleri söylenebilir. Örneğin, Mersin’de CHP’li belediye hakkında yaptığı haberlerden dolayı yerel bir gazete, partinin il gençlik kolu üyeleri tarafından saldırıya uğrayabiliyor çalışan gazeteciler tartaklanabiliyor

Diğer yandan, belediyelerin yerelde yandaş basın oluşturmak için ciddi fonlar ayırdığını gözlemledik. Birçok gazetenin veya dijital haber kanalının belediyeler tarafından fonlanması; aleyhte haber yapan yerel medya organlarının sahibi veya genel yayın yönetmenlerinin aranıp uyarılması; fonlarının kesilmesi; haber yapan gazetecinin işine son verilmesinin veya haberin geri çekilmesinin talep edilmesi sıklıkla karşılanan bir durum.

“KAYYUMLARIN YÖNETTİĞİ BELEDİYELERDEKİ YOLSUZLUKLARI DEĞİL, GAZETECİLERİN BUNLARI NEDEN BU HABER YAPTIĞINI KONUŞUYORUZ!”

Bu nedenle yolsuzluk haberlerini yapmıyoruz, yapsak bizi yok ederler. Yaşanan bu korku gazetecilik etik kurallarını ihlal etmeye itiyor. Oto sansür, haberi görmezden gelme, kişisel olarak muhabiri sıkıntıya sokmayacak haberi tercih etme gibi yeni gazete davranış kalıplarıyla sıkça karşılaşılıyor.

Pandemi sürecinde, çalışma koşullarını sağlıklı biçimde düzenlemeyen, bu konuda gerekli duyarlılığı göstermeyen özel bir fabrika üzerine haber yapan gazeteci hakkında iş adamı değil de valilik kanalıyla hukuki soruşturma açılıyor. Yeni imara açılan alanlardaki usulsüzlükleri haberleştiren bir gazeteci hakkında, “BELEDİYE BAŞKANINA HAKARETTEN DAVA AÇILIYOR”. Bir başka deyişle Cumhurbaşkanı tarafından gazetecilere açılan hakaret davalarının benzerleri yerel yönetimler düzeyinde de görülüyor.

Gaziantep’de bir kadın gazetecinin, “Valilikte yolsuzluk ve rüşvet ayağı ortaya çıktı” başlıklı haberinden sonra, Valilik habere erişim engeli getirdi, gazeteci hakkında 400 bin TL’lik tazminat davası açıldı. Hiçbir baskı, doğru haberciliği engelleyemediğinde, Valiler haberlerinden rahatsız oldukları gazeteyi Basın İlan Kurumu’na şikâyet ederek, mali açıdan yıldırma ve sindirme politikasına yöneliyorlar.

Bu bağlamda, özellikle Diyarbakır, Mardin ve Van illerinde seçilmiş HDP’li belediye başkanlarının yerine atanan kayyum valilerin yolsuzluklarını haberleştirmekte ısrar eden gazetecilerin uğradığı baskı, gözaltı ve tutuklamaların haddi hududu yok gibi.

BİR DİPSİZ KUYU: TÜRKİYE GAZETECİLER CEMİYETİ

Türkiye'deki pek çok meslek kuruluşunun aksine gazeteciler cemiyeti, yarı-kamusal bir meslek örgütü statüsüne sahip değil. Bir başka deyişle, barolar, mimar mühendis odaları, tabip odaları gibi bir statüsü bulunmuyor. Daha çok bir sivil toplum kuruluşu yapılanmasına sahip gazeteciler cemiyeti. Hal böyle olunca da gazetecilerin ve gazeteciliğin uğradığı hak ihlalleri karşısında müdafî olması da zorlaşıyor. Aynı zamanda, gazetecilik mesleğine ve basın ahlak ilkelerine uygun davranmayan gazeteciler üzerinde de bir yaptırım gücü bulunmuyor.

Öte yandan, Türkiye genelinde ana akım medyada gözlenen yandaş medyalaşma ve tekelleşme gerçekliğinin, yerel basın düzleminde de yansımaları bulunduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu koşullar altında, gaze-

teciler cemiyetleri iktidar çekişmesinin yerel zeminini oluşturuyor. Bir ilde, birden çok gazetesi, televizyon ve radyo kanalı, haber ajansı olan aynı zamanda farklı alanlarda yatırımları olan gazeteciler cemiyeti başkanı profili manzarayı umumiyededir. Ayrıca, yerel yönetimler, valiler ve kaymakamlar ile organik ilişki içinde olan gazeteciler cemiyeti başkanları, resmi ilanların hangi gazete ve haber kanallarına dağıtılacağına kararını verir. Basın ilan kurumundan ilan almanın koşullarının ağırlığı karşısında, ekonomik sorunlarla boğuşan pek çok gazete gerekli koşulları sağlayamadığı için bu olanaktan yararlanamıyor. Dolayısıyla gazeteciler cemiyeti bir mesleki dayanışma örgütünden çok, iktidarın yerelde basını sindirme siyasetinin ve şiddet sarmalının bir sac ayağı rolü oynuyor.

Araştırmayı yaptığımız illerden gazeteciler cemiyetine ilişkin birkaç örnek olay resmi daha net anlatacaktır. Mardin'de Büyükşehir Belediyesinin HDP'li başkanının görevden alınması ve yerine valinin kayyum olarak atanması sonrası, kayyum belediye başkanının politikalarını eleştiren bir gazete ve genel yayın yönetmeni, gazeteciler cemiyeti başkanının sahibi olduğu gazetede terör örgütü sempatisini olmakla itham edilip hedef gösterildi. Gaziantep'te bir gazeteci aracına binerken birkaç kişinin silahlı saldırısına uğradı. Yapılan soruşturma sonrası, Gaziantep gazeteciler cemiyeti başkanı, adam öldürmeye azmettirmekten tutuklandı. Van gazeteciler cemiyeti başkanı, HDP'li belediye başkanının yerine atanan kayyum valinin aynı zamanda basın danışmanlığını yürütüyor. Bu birkaç örnek dahi, yerel düzeyde iktidar-medya-güç ilişkilerini ne denli karmaşık olduğunu gösteriyor. Elbette bu genel manzaranın istisnaları da bulunuyor. Bu araştırma sırasında kendisiyle görüştüğümüz Bitlis Gazeteciler Cemiyeti Başkanı, tamamı gazetecilik faaliyetlerinden dolayı açılmış onlarca davadan yargılanıyordu. Görüşmeden kısa bir süre sonra davalarından birinin sonucunda tutuklanarak cezaevine konuldu.

BİR İLGİNÇ HİKAYE: BİR DEVLET İŞÇİSİNİN GAZETECİLİK MACERASI:

Ana akım medya olarak adlandırılan sektörleşmiş gazeteciliğin aksine, yerelde gazetecilik bir gönül meselesi, amatör ruhun profesyonelleşmenin hesapçıl rasyonelliğine teslim olmaya direndiği bir uğraş. Bu işten bırakın para kazanmayı, pek çoğu elindekini avucundakini bu uğurda kaybetmeyi göze alacak kadar çılgın. Gazeteciler, omuzlarında taşıdıkları

iyi bir kamera, fotoğraf makinesi için günlük öğünlerinin ikisinden feragat etmeyi göze alıyorlar.

Örneğin, bir yandan kamuda işçi olarak çalışırken gazetecilik yapmakta inat edecek kadar direngen ruha sahip olanlar var aralarında. Bu uğurda otuz beş kez sürgüne gönderilmesine, gazete binası yakılmasına, matbaası kundaklanmasına rağmen gazetecilik yapmakta direniyor. Sürgüne gittiği her kentte yeniden gazete çıkarmakta ısrar eden bir gazetecilikten söz ediyoruz.

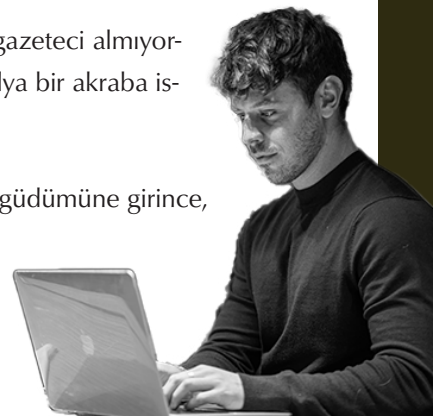
DİJİTAL MEDYANIN YARATTIĞI KİRLİLİK

İnternet ortamında haber sitesi açmak, o kadar kolay ki, özellikle yerel düzeyde, habercilik konusunda hiçbir deneyimi olmayan kişilerin açtığı sayısız haber sitesi bulunuyor. Bu alan meslekten gazeteci olmayanlar tarafından bir gelir kapısına dönüşmüş durumda.

Urfa'da 250'nin üzerinde internet haberciliği SİTESİ VAR. Belediyeler önüne gelen haber sitesine fatura kesiyor. Ödeme yapılmayan haber sitesi, belediye aleyhinde haber yaptığında, belediye getir o faturayı ödeyeyim diyor. Bu kontrolsüz dijital medya enflasyonu, bilginin pek çok kaynaktan, çok pervasız ve denetimsiz bir şekilde dolaşıma sokulması, gazetecilik mesleğine olanı güveni sarsmış durumda. Ne yazık ki, onca ilkeli gazetecinin yanı sıra, bu koşulların yerleşmesinin önünü açan yönetsel mekanizmalar ve bu iktidar ilişkilerine kolayca uyum sağlayan yeni gazeteci tipolojisi de dikkat çekici. Otoriterlik ve yozlaşmayla içkinleşmiş siyasal iktidarın dayattığı medya ortamı ile bu ortama kendini gazeteci olarak tanımlayan kişinin nasıl angaje olduğu da önemli.

Yerelde bir TV kanalı açıyorsanız, bu kanala gazeteci almıyorsunuz. Bu kanala akrabalarınızı alıyorsunuz. Yerel medya bir akraba istihdam alanına evrilmiş durumda.

Ana akım medya, çoğunlukla siyasal iktidarın güdümüne girince, gerçek haberi saklayan, manipüle eden, haberi siya-

sal iktidar için bir PROPAGANDAYA DÖNÜŞTÜREN, habercilik anlayışı, yerelde de karşılığını buluyor. Dolayısıyla, yerel düzlemde, daha teknik ve devletin taşra uzantıları eliyle yürütülen bir medya mühendisliği ile karşı karşıyayız. Gazeteciler arasındaki yandaş/muhafif gazeteci ayrımı o noktaya gelmiş ki, bazı gazeteciler, doğrudan meslektaşlarını hedef gösterip haber yapıyorlar.

Gazeteciler üzerindeki gayri nizami enformel baskı: Bu haberi yaparsanız şu tür baskı ve sorunlarla karşılaşacaksınız türü İÇSELLEŞTİRİLMİŞ KORKU. Gazeteciler üzerinde yılların oluşturduğu bir korkudur bu. Sosyal medya, gazeteciler ile siyasal/ekonomik lobiler arasındaki mesafeyi kısalttığı için, toplumsal cinsiyet, ekoloji veya yerel yönetimlerin uygulamalarına ilişkin bir haberde “DİJİTAL ZOR KAMPANYASINA” maruz kalma endişesi, gazetecilerin korkulu rüyası. Yaptığınız bir haberden dolayı, sosyal medyada tehdit edilmeniz, bizatihi emniyet veya valilik tarafından hedef gösterilmeniz sıkça karşılaşılan bir durum.

Gazetecilerin hedef gösterilmesi, kriminalize edilmeleri, sadece devlet cenahından gelmiyor. Ne acıdır ki kendi meslektaşları tarafından suçlanan, hedef gösterilen gazetecilerin sayısı da az sayılmaz. “Mersin’de bir HDP mitingini takip ederken, polis müdahalesini gözlemledim. Bir gazeteci olarak ben de yoğun gaz bombardımanına maruz kaldım. Bunu haberleştirdim. Bu haber üzerine bir başka gazeteci, beni çalıştığım gazete sahibine şikayet etmiş: Muhabiriniz PKK’nin bakış açısından haber yapmış!”. Meslektaşlarınızın sizi yayın kuruluşunuza şikayet etmeleri, polise ihbar etmeleri, ya da camia içinde bu dedikoduyu yaymaları yaygındır.

Gazeteciler yerel düzlemde sadece iktidar cenahından gelen baskılarla karşı karşıya değiller. Daha öncede ifade edildiği gibi otoriterleşme bir toplumsal sorundur ve toplumsallaştıkça, iktidar kadar ona muhalif olanlarda bu otoriterleşmeden nasibini alır. Gazetecilere bu tür saldırılar kimi zaman sivil alandan da gelebiliyor. Tipik bir örnek olması açısından Mersin Barosu’nun haklarında haber yapan bir gazeteciyi bütün iletişim kanallarından çıkarması verilebilir. Baro’nun Avukatlar Günü dolayısıyla düzenlediği törene katılımın düşük olduğu haberini yapan gazeteciye ve gazeteye baronun bütün iletişim kanallarını kapattı. Baro başkanı, bu haber üzerine, gazeteye baro etkinliklerine ilişkin bilgi verilmemesi, basın

bültenlerinin iletilmemesi, mail listesinden çıkartılması talimatı verdi. Baro başkanı bu engellemeyi, kimse baronun kurumsal kimliğini küçük düşürücü haber yapamaz ifadesiyle doğruladı.

Gazeteciler Vedat Örüç ve Elif Kurttaş, plastik atıkların işlendikten sonraki posalarının doğaya bırakıldığı alanda haber yapıyorlardı.

Özel sektör gazetecilere yönelik bu bütüncül şiddetten bağımsız değil ve hatta bazen daha da vahim uygulamalarla karşılaşılabilir. Vedat ve Elif, biri Adana diğeri Mersin’de iki genç muhabir. Avrupa basınına konu olan Avrupa’nın plastik atıklarının Türkiye’ye getirildiğine ilişkin çokça haber yapılmıştı. İki genç gazeteci, bu atıkları işleyen Adana Sanayi sitesi içerisindeki iki fabrikayı haberleştirmeye gittiler. Atıkların işlendikten sonra çıkan posalarının doğaya bırakıldığını, fabrikada kaçak göçmen çalıştırıldığını, sağlık koşullarına uyulmadığını da gözlemlediler, kayıt altına aldılar. Sonrasında fabrika sahipleri ve akrabaları tarafından alıkonuldular, darp edildiler, fiziksel ve sözlü şiddete maruz kaldılar, kayıt hafıza kartlarına el konuldu.

BİZ İKTİDAR YANLIYISIZ, BİZE BİR ŞEY OLMAZ, SİZ BÖLÜCÜSÜNÜZ, BUNUN HESABINI VERECEKSİNİZ

Suçlama sivil cenahtan da gelse bilinen bir hikâyeydi: Siz terörist-siniz, vatan hainisiniz. Arkamızda koca hükümet var.

Ekoloji odaklı habercilik yapan gazeteciler, şiddet sarmalının iş dünyası kanadından gelen baskısına muhatap oluyor çoğunlukla, ya da muhatap bulamıyorsunuz. Örneğin Mersin’de özel bir plastik işleme fabrikasının atıklarının tarımsal sulama kanalına ve kentin yakınından geçen bir çaya boşaltıldığı haberine, ne fabrika sahibinden, ne ruhsatı veren belediyeden ne tarım il müdürlüğünden ne de çevre bakanlığından bir karşılık alamıyorsunuz.

Ekolojiye duyarlı haberciliğin en ilginç örneklerinden bir tanesi

de Mersin yapımı devam eden Akkuyu Nükleer Santrali karşısında yerel basının gösterdiği ikircikli tavidir. Sürecin başlarında, yerel basının neredeyse tamamı santral yapımına eleştirel yaklaşan bir habercilik sergilerken, zamanla bu durumun değiştiği görülüyor. Yerel basının bir kısmı bu tavrını sürdürürken bazı yayın organları sessiz kalarak, bir kısmı da lehte haberler yaparak ayrışmaya başladı. Bu ikircikli değişimde kuşkusuz, santrali inşa eden firmanın reklam ve halkla ilişkiler ayırdığı ciddi bütçe, bu bütçeden bazı gazete ve haber sitelerine reklam payları ayırması, gazeteciler üzerinde kurduğu lobi faaliyetinin etkili olduğu söylenebilir.

Gazeteciliğin geldiği son durum bu ne yazık ki: Devletin hukuku ve polisinin nazarında terörist, iş adamının gözünde vatan haini ve bölücü, kendisine asgari ücret dahi ödemeyen gazete patronun bakışıyla hakkını aradığı için çete... Eskiden gazeteciler öldürülüyordu, şimdi ise gazetecilik öldürülüyor.

MERDİVEN ALTI HABER SİTELERİ VE BİLGİ KİRLİLİĞİ:

Elinde iyi bir cep telefonu olan herkesin haberci olduğu bir dönemden geçiyoruz. Yerel düzeyde takip ettikleri sosyal medya hesaplarında yer alan haberlerin doğruluğunu denetlemeden yayınlayan yerel haber siteleri oldukça yaygın. Araştırmanın yapıldığı kentlerde, onlarca, bazılarında yüzün üzerinde internet haberciliği sitesi var ancak sadece birkaç tanesi resmi olarak kayıtlı. Bazen bir haberi olgunlaştırıp yayınlamak için günle-

rinizi harcıyorsunuz, yayınlıyorsunuz. Sosyal medya fazlaca takipçisi olan birileri senin haberini tek tıkla sahiplenebiliyor. Ortada gerçek gazetecinin görünmeyen emeğinin sömürülmesi gibi bir gerçeklik var.

Teknolojik gelişmenin habercilikte yarattığı bu ahlaki ve ilkesel erozyonun pek çok boyutu var. Başkasının haberini, kendi haberin gibi yayınlama, haber kaynağını belirtmeme, internette dolaşan, doğruluğu şüpheli görsellerden haber türetme, kopyala yapıştır haberciliği bu boyutlardan bazılarına örnek verilebilir. Özellikle Gezi Parkı direnişi sonrası ülke çapına yayılan olayları haberleştiren amatör habercilik yükseltilirken, şimdilerde bu olağanüstü bir bilgi kirliliğinin kaynağını oluşturuyor.

Öyle ki pek çok kurumsallaşmış haber kanalı veya sitesi ya da gazeteci dahi, başka kanal veya gazetecilerden aldığı haberi, kaynağa gönderme yapmadan, logo kullanmadan kendi haberi gibi yayınlatabiliyor. Bu konuda belki de en fazla hakkı ve emeği gasp edilen haber kuruluşlarından bir tanesi Mezopotamya Haber Ajansıdır. Muhabirlerinin ve çalışanlarının neredeyse tamamı devlet ve kolluk kuvvetleri tarafından terör örgütü üyesi olmakla itham edilen ajansın, Suriye'deki iç savaş, bunun sınır illerindeki yansımaları ve bölgedeki hak ihlallerine ilişkin haberleri sıklıkla ana akım medya kullanılıyor, ama Mezopotamya ajansının logosu silinerek, haberin kaynağı belirtilmeden yayınlanıyor. Bu durumda merdiven altı haberciliğinin, deyimim yarattığı çağrışımın aksine ana akım medyada daha yaygın olduğu söylenebilir.

YERALTI GAZETECİLİĞİ

Yerelde gazetecilerin çoğunluğu, basın kartı veya resmi kurumlara akreditasyon tehdidi ile karşı karşıya: Cumhurbaşkanlığı tarafından verilen turkuaz basın kartı sahibi olmayan muhabirler gazeteci olarak görülüyor. Danıştay'ın "gazeteci olmak için sarı basın kartına gerek yoktur" kararına rağmen, gazetecilerin herhangi bir sivil toplum örgütünün basın açıklamasını dahi takip etmeleri polis tarafından engelleniyor. Hiçbir mahkeme kararı olmadan polis çekim yapmayı engelliyor. İçişleri Bakanlığının gazetecileri çalıştırmamaya yönelik hukuka aykırı genelgeleri kullanılıyor. Bakanlıkların veya bunların taşra teşkilatlarının basın açıklamalarına, valilik ve kaymakamlıkların basına açık toplantılarına bu kart sahibi olmayan gazeteciler alınmıyor. Bu durum, yerel yönetici ve siyasetçiler arasında mekik dokuyan, para karşılığı habercilik yapan, elindeki medya kanallarını, yerel siyasetçilere şantaj yapma amacıyla kullanan bir gazeteci tipinin ortaya çıkmasına da neden olmuş durumda. Ancak yapılan görüşmelerde, bu durumun bir tercihten çok yerel iktidar odaklarının basın üzerindeki, buyurgan, anti demokratik ve baskıcı tutumlarından kaynaklandığı dile getirildi. Bazı gazete ve yayın organları yerel iktidarların BASIN BÜLTENİ gibi çalışıyor. Özellikle dijital dünyada sayıları hızla artan ve denetimi çok da mümkün olmayan internet haber siteleri arasında salt bu amaçla kurulmuş olanlar var.

ELİNDE İYİ BİR CEP TELEFONU OLAN HERKESİN GAZETECİ OLDUĞU BİR DÖNEMDEYİZ. Mersin'de yüzlerce internet haber sitesi var: CEZERYECİ BİLE HABER SİTESİ AÇIYOR. Ne muhabirleri var ne de haber takip ediyorlar. E-posta sistemlerine gelen haberleri kopyala-yapıştır yaparak yayınlıyorlar. Bu tür yeraltı haberciliğine tamah eden Yerel TV/Radyo ve gazeteler, hangi partinin belediye başkanından kaynak alıyorsa, diğer belediyeye saldırıyor.

SURİYE SINIRINDA GAZETECİLİK

Suriye iç savaşı, Türkiye devleti ve hükümetinin başından itibaren doğrudan müdahil olduğu bir savaştı. Bu müdahale sadece taraflardan birini desteklemek anlamında müdahaleden fazlasıydı. Savaşın sürdüğü bölgelerde demografik yapıyı değiştirmek, kend siyasi ideolilerine uygun bir müesses nizam kurmak ve belirli çıkar gruplarının çıkarına bir savaş ekonomisini düzenlemek de bu müdahalelerin kapsamı içerisinde. Bu düzenin kurulması için uygulanan her türlü anti-demokratik ve insan haklarına aykırı uygulamanın haberleştirilmesi, dolayısıyla halkın bunlardan haberdar olmasının engellenmesi de gerekiyordu. Dolayısıyla Suriye sınırında, bağımsız gazetecilik yine devletin hedefindedir. Savaş başladığından bu yana Suriye sınırında çalışan gazeteciler, devletin gözünde paramiler IŞİD çetelerinden daha tehlikeli görüldüğü bir gerçekliktir.

“Bu paramiler gruplar, sınırdaki il ve ilçe sokaklarında, kolluk kuvvetlerinin müdahalesi olmadan rahatça gezerken, gazetecilerin haber takibine akıl almaz engeller getiriliyor”. Birçok muhabir, gazeteci olduğu belli olmasın diye, malzemelerini taşımamaya dikkat ediyor. “Sınırdaki yaptığınız haberlerde devletin başını ağrıtabilecek durumların oluşmaması için size akıl almadık fiziksel ve psikolojik şiddet biçimleri uyguluyorlar”. Sınırdaki gerçek habercilik yaptığınızda, ülkenin bölünmez bütünlüğü, komşu ülkelerle ilişkileri bozmak gibi suçlamalardan sorgulanıyorsunuz. Örneğin, yöre halkının da

dahil olduğu çok yaygın kaçak benzin ticaretini haber yapamıyorsunuz. Hatay sınır köylerinde DAİŞ’ten kaçan Suriye’li kadınların evlendirme adı altında fuhuş çetelerine satıldığını, bunun arkasındaki siyasi ve yerel bağlantıları açığa çıkarıp haberleştirmeye kalkıştığınızda engelleniyorsunuz. Savaşın ilk yıllarında Hatay’ın Suriye sınırındaki köylerde mantar gibi çoğalan gübre fabrikalarında, sınır ötesi paramiler gruplara bomba yapımında kullanılan hammadde üretildiğini haberleştirdiğinizde “devletin gizli kalması gereken bilgilerini siyasi ve askeri casusluk amacıyla temin etme” suçlamasıyla tutuklanıp yargılanabiliyorsunuz. Bu tür haberlere imza atan Mezopotamya Haber Ajansı muhabiri Erdoğan Alayumat’ın 10 tutuklu kaldığı davadan yargılaması hala devam ediyor.

21. YÜZYILDA KAPATILAN MATBAALAR; KUNDAKLANAN MATBAALAR; BASKILAR KARŞISINDA MATBAASINI BAŞKA BİR KENTE TAŞIMAK ZORUNDA KALAN GAZETECİLER VAR

“Hatay’ın Altınözü ilçesinde, Suriyeli göçmenleri kaçak işçi olarak çalıştıran belediye başkanının haberini yapmışız; Sınırdaki, devlet görevlilerinin de karıştığı silah kaçakçılığı haberleri yapmışız; Göçmen taşıyan bir kamyonun devrilmesi sonucu yaşamını yitiren 11 göçmenin haberini yapmışız.”. BU HABERLER SONRASI SENİ İLÇEYE SOKMAM DİYEN BİR BELEDİYE BAŞKANI VAR.

Hatay’ın Altınözü ilçesinde gazetecilik yapan Mahmut Şan, özellikle Suriye sınırında yaşanan yolsuzlukları, hak ihlallerini, Suriyeli göçmenlerin kayıt dışı çalıştırılmasını ve ilçedeki çevre sorunlarını dile getiren haberler yapmaya başlayınca başına gelmeyen kalmadı. Altınözü’nde bir ilk olan gazetesi yağmalandı, kurduğu matbaaya belediye ruhsat vermedi, kaymakamlıktan gelen baskılar sonucu, Mahmut Şan matbaasını Antakya merkeze taşımak zorunda kaldı. Bu çalışma kapsamında kendisiyle yaptığım görüşmeden bir ay kadar sonra kimliği belirsiz kişilerin saldırısına uğrayan Mahmut Şan günlerce yoğun bakımda yattı. Görüşme sırasında, Mahmut, ilçedeki bir zeytinyağı fabrikasının atıklarının başka bir zeytinliğe akıtıldığı üzerine haberler yaptığı için tehdit edildiğini açıklamıştı. Mahmut Şan, biz bu görüşmeyi yaptıktan iki hafta sonra, kimliği belirsiz kişiler tarafından öldüresiye dövüldü, haftalarca komada kaldı.

TOPLUMSAL CİNSİYET HABERCİLİĞİ VE KADIN ODAKLI GAZETECİLİK

Erkek egemen kültürün baskın olduğu bir toplumda kadın gazeteci olmanın zorlukları da o oranda artıyor. Bu çalışmada, görüşme gerçekleştirdiğimiz gazetecilerin çoğunluğunu kadınlar oluşturuyor. Gözlenen o ki, daha mesleki tercih aşamasında, ailede ilk sıkıntılar başlıyor. Gazetecilik bir erkek mesleği olarak görüldüğü için, bu mesleği seçen ya da üniversitede gazetecilik eğitimi almak isteyen kadınlara ilk tepki ailede başlıyor.

Kadınların, mesleklerini yaparken, devletin farklı kademelerinden, özellikle de kolluk kuvvetlerinden gördükleri baskı, engelleme ve şiddetin dozu erkek gazetecilerle kıyaslandığında daha da yükseliyor. Sahada haber takibi sırasında, kolluk kuvvetinin eril dili, psikolojik tacizi, gözaltı, tutuklama ve soruşturmalara ek olarak kadın gazetecilerin gördüğü fazladan şiddet biçimleri.

Gözlemlenen o ki, kadın gazetecilerin meslek içinde erkek meslektaşlarından gördükleri mobing ve ayrımcılık da bir o kadar kangrenleşmiş bir sorun. Gazetecilikle birlikte toplumsal cinsiyet sorununa

duyarlı birer aktivist konumunda olan kadın gazeteciler, ilk önce meslek içindeki eril tahakkümle mücadeleyle başlıyorlar.

Kadın gazeteciler, ofiste çalıştırılma dayatmasına karşı mücadele ediyorlar: Patronlar sahaya çıkmamızı istemiyorlar. Sayfa tasarımı gibi ofis işlerinin tümünü size yaptırmaya çalışıyorlar. Kadın gazeteciler olarak sahaya çıktığında, polisin yanı sıra erkek meslektaşların sözlü tacizine, haber kaynağınızın tacizine uğruyorsunuz. “SEN KADINSIN KAMERAYI NASIL TAŞIYACAKSIN”. Kadın gazeteciye ofiste hem çay getir-götür işleri dayatılıyor; öğle arası yemek yapması isteniyor. Yerel TV veya radyo gibi görsel ve işitsel medya organlarında, kanalın görünen yüzü ve sesi olmak için kadın spikerler tercih ediliyor; bu tavrın kendisi başlı başına eril bir tutum.

Kadın gazeteciler sadece kişilerle değil, medyadaki yaygın cinsiyetçi dil ile de mücadele etmek zorundalar. “BİZ HABERİ KADIN BAKIŞ AÇISIYLA YAZIP GÖNDERDİĞİMİZDE BİLE, YUKARIDA FİLTRELENİP ERİL DİLE DÖNÜŞÜYOR.

Ana akım ve yerel medya alanında işten atılacak ilk kişiler kadınlar oluyor. Türkiye'nin en kapsamlı medya kuruluşlarından biri olan Demirören haber ajansında çalışan bir kadın gazeteci, hamile olduğu gerekçe gösterilerek işten çıkarılabiliyor. Özellikle sahada kadın güçsüz görünüyor, yerini hemen dolduracak bir erkek gazetecinin olduğu düşünülüyor. Çalışma alanlarında erkek-devlet şiddetine maruz kaldıklarını belirten kadın gazeteciler, eril dilin yıkılması için daha çok habere imza atacıklarını söyledi. Birçok hak ihlaline maruz kalan kadın gazeteciler, buldukları her alanda hem devlet şiddetine hem de cinsiyetçiliğe karşı mücadele ediyor. Gazetecilikte Kadın Koalisyonu'nun (CFWIJ) Şubat 2022 raporuna göre, Türkiye'de en az 19 kadın gazeteci mesleki faaliyetlerine yönelik şiddet ve tacize maruz kalırken, 16 kadın gazeteci, gazetecilik faaliyetleri gerekçe gösterilerek haklarında yöneltilen suçlamalara yönelik hâkim karşısına çıktı. Bunun yanı sıra iki kadın gazeteci evlerine düzenlenen polis baskınlarıyla gözaltına alınırken, bir kadın gazeteci onanmış hapis cezası nedeniyle cezaevine gönderildi. Ayrıca bir kadın gazeteci ise haber takibi yaparken, polis tarafından şiddete uğradı, çekim yapması engellendi.⁵

⁵ <https://www.womeninjournalism.org/reports-2>, 28.08.2022

Kadın gazetecilerin yargılandıkları davaların başında yazdıkları haberler ve sosyal medya paylaşımları geliyor. Bölge illerinde ise kadın gazeteciler çoğunlukla “örgüt üyeliği” ve “örgüt propagandası” gibi suçlamalardan yargılanıyor. Bu çalışma sırasında görüştüğümüz gazeteci Nurcan Yalçın, gece evi basılarak gözaltına alındı. Hakkında hiçbir bulunmamasına rağmen, dört gün Terörle Mücadele biriminde tutularak hakkında delil toplanmaya çalışıldı ve avukatlarıyla görüştürülmedi.

Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı içerisinde hem kurumda hem sahadada çok ciddi ayrımcılıkla karşı karşıya kalınıyor. Basın açıklamasına giden bir kadın gazeteci elinde kamerayla geldiğinde erkek meslektaşları onun önüne geçip haber yapmasını engelleyebiliyor. Tekinsiz bir alanda haber olduğu zaman kadın gazetecinin o alana girilmesine izin verilmiyor.

Kadın gazetecilerin karşı karşıya kaldığı en önemli sorunlardan bir tanesi de yapılan cinsel istismar ve çocuğa yönelik şiddet haberlerinin faileri ile karşı karşıya kalmaları. Faillerden gelen tehditler son derece yaygınlaşmış durumda. Artan tehdit ve baskılar üzerine Mezopotamya Kadın Gazeteciler Platformu, kadın gazetecilere yönelik tehditlere vurgu yapan bir basın açıklaması ile sorunun büyüklüğüne işaret etti. “Son dönem yaptığımız cinsel istismar haberlerinden sonra tehditler yoğunlaştı. Telefonla hem ajansı hem muhabir arkadaşımızı arıyorlar. Yetmedi ajansın kapısına kadar gelip basmaya kalkıyorlar. Haberi yapan muhabirlerin adres bilgilerini istiyorlar. Haberin kaldırılmasını istiyorlar, olumsuz yanıt alınca da tehditde başlıyorlar”.

Kadın gazetecilere yönelik ayrımcılığı, istihdam oranları üzerinden de gözlemek mümkün. Sadece Mersin üzerinden verilecek bir örnek durumun vehametini açıklamaya yeterli olacaktır. Mersin’de 10 gazete, 16 radyo, ikisi uydudan 3 TV düzenli yayın yapıyor. Bu yayın organlarında çalışan kadın gazeteci oranı % 20 civarında. Bu toplumsal cinsiyet ayrımcılığına direnen kadın gazeteciler, kendi gazetelerini çıkarıp kadın odaklı habercilik yaparak yanıt veriyorlar. Mersin’de internet üzerinden ve basılı yayın yapan “KADINDAN HABER” bunun bir örneği, fakat asıl çarpıcı olan JinNews Haber Ajansı.

TÜRKİYE’DE KADIN ODAKLI HABERCİLİKTE BİR İLK: JINNEWS HABER AJANSI

Türkiye’de ilk ve tek kadın odaklı habercilik yapan JinNews, 8 Mart 2012’de Jin Haber Ajansı adıyla kuruldu. Kadın odaklı habercilik ve medyanın eril dilini dönüştürme amacıyla kuruldu. Bir yandan medyanın eril dili ile diğer yandan kadın gazetecilerin farklı pek çok siyasal toplumsal cepheden gördükleri toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ve şiddet ifşa etmeyi amaçladılar. Dolayısıyla, kadın odaklı habercilik ile toplumsal cinsiyet ayrımcılığına karşı mücadelelenin iç içe geçtiği bir gazetecilik yapılıyor. Jin Haber Ajansı, 2016 yılında, Kanun Hükmünde Kararname ile kapatılıyor. Kadınlar bu kez ŞuJin isimli bir gazete çıkararak mücadeleyi sürdürüyorlar. Ömrü bir yıl bile sürmeyen SuJin 201 Ağustos’unda yine bir KHK ile kapatılıyor.

Bütün bu baskılara karşı mücadeleyi sürdüren kadınlar ardında, 2018’de bugün yayın hayatına devam eden JinNews Haber Ajansı kuruyorlar. Çalışanların tamamı kadın. Ağırlıklı olarak Kürtçe, Arapça, olmak üzere Türkçe ve İngilizce haber yapıyorlar. JinNews, kurulduğu günden bu yana, akıl almaz baskılarla mücadele ediyor. Ajansın internet sitesine, geçen dört yılda 41 kez ‘siteye erişim engeli’ getirilmiş. Sayısız habere yayın yasağı konulmuş. Hiçbir kadın gazeteci yok ki haklarında açılmış dava, so-

ruşturma, gözüaltı olmasın. Bunun yanı sıra, yaptıkları cinsel saldırı ve çocuk istismarı haberlerinden dolayı, faillerin ajansa açtığı yüzlerce dava dosyası ile uğraşmak zorundalar.

Gazeteci kadınlara yönelmiş ve giderek artan hak ihlalleri ve şiddet karşısında, kadınlar farklı mücadele biçimleri geliştirmeye çalışıyorlar. Basın sendikaları ve dernekler içerisinde verdikleri mücadelenin yanı sıra, kurdukları platformlar üzerinden gazeteci kadınların sorunlarına dikkat çekmeye çalışıyorlar. Mezopotamya Kadın Gazeteciler Platformu da bunlardan bir tanesi. Araştırmamızın yapıldığı illeri de kapsayan bir coğrafyadaki kadın gazetecilerin sorunlarına ve baskılara dikkat çekmeye çalışan platformun son yayınladığı rapora göre 2022 yılının ilk altı ayında kadın gazetecilere yönelik en az 161 hak ihlali tespit edilmiş. Yedi aylık süreçte 18 kadın gazeteci sahada haber takibi yaparken kolluk kuvvetlerinin fiziki saldırısının yanı sıra, sanal medyada erkeklerin cinsiyetçi hakaret ve sözlü saldırısına maruz kaldı. 14 kadın gazeteci şiddete maruz kalırken, 6 gazeteci mesleğini yaparken tehdit edildi. 10 gazetecinin evine baskın yapıldı; 26 gazeteci gözaltına alındı, 1 gazeteci tacize uğradı. 31 gazetecinin haber takibi, 1 gazetecinin seyahat hakkı engellendi. 6 gazeteci, gazetecilik faaliyetlerinden dolayı tutuklanırken 1 gazeteciye ajanlık dayatıldı, 1 gazeteci doğum yaptığı için işten çıkarıldı.⁶ Toplumsal yaşamın ve meslek içinden gelen şiddetin yanı sıra kadın gazeteciler hukuk ve idari mekanizmalar üzerinden gördüğü baskılara dikkat çekilen raporda, anılan dönemde 10 kadın gazeteci hakkında soruşturma, 12 gazetecinin soruşturmalarının davaya dönüştüğü vurgulanıyor. 12 kadın gazeteciye toplam 23 yıl 10 ay 27 gün hapis cezası, 4 kadın gazeteciye toplam 190 bin 250 tl para cezası verildi. Açılan 73 dava kapsamında 105 kadın gazetecinin yargılanmalarına devam edilirken 10 gazeteci cezaevlerinde tutuklu bulunuyor.

Bu çalışmanın raporunun yazımı aşamasında ajansın üç kadın muhabiri, Habibe Eren, Derya Ren ve Öznur Değer, gece yapılan ev baskınlarıyla evlerinden gözüaltına alındılar.

⁶ <https://mkgp.org/kadin-gazetecilere-yonelik-6-aylik-ocak-haziran-2022-hak-ihlalleri-raporu/>, 22.09.2022

GAZETECİLİK MESLEĞİNİN EKONOMİ-POLİTİĞİ

Türkiye’de kayıt dışı çalıştırma ve esnek istihdamın en yoğun biçimde yaşandığı mesleklerin başında gazeteciliğin geldiği bilinen bir gerçek. Araştırmanın gerçekleştirildiği illerdeki durum da bu bağlamda farklı değil. Yereldeki gazetecilerin büyük çoğunluğu, sigortasız, dolayısıyla asgari ücretin altında ücretler alıyor. Özellikle ana akım medyanın yerel muhabirliğini yapan gazetecilerin durumu içler acısı. Bu gazetecilerin neredeyse tamamının görüşme talebimizi kabul etmemeleri, işlerini kaybetme korkusunun hakim olduğunun bir göstergesi.

Özellikle, mesleki akademik eğitim alan genç gazetecilerin çoğunluğu aynı anda birden çok iş yaparak – aynı anda birkaç gazete veya ajansın muhabirliği, internet gazeteciliği vb. yaşamlarını sürdürmeye çalışıyor. Gazetecilik için gerekli malzemeleri – fotoğraf makinesi, kamera, tripot vb- kendi olanakları ile temin etmeye çalışıyorlar. Bir habere giderken ulaşım, konaklama yemek gibi ihtiyaçlarını kendileri sağlıyor, bunun için ek ödenek almıyorlar.

“HABER SATMAK” : Free-Lance gazetecilik oldukça yaygın. Bu gazetecilik biçimi özellikle Suriye ile sınırı olan illerde oldukça yaygın.

Suriye’deki savaşa ilişkin haberleri, ulusal, uluslararası basına belirli bir ücret karşılığında satarak, ana akım medyanın ilgisini çekecek yerel ekoloji, toplumsal cinsiyet ve siyasal haberleri

satarak geçimlerini sağlıyorlar. Görüştüğümüz bir gazetecinin deyişiyle bu aslında bir tür “PARÇA BAŞI İŞ” yapmak gibi bir şey. Bunun yanı sıra, araştırmaya konu illerde, Mezopotamya Haber Ajansı, Pir Haber Ajansı, JinNews ve Etha gibi haber ajanslarında çalışan gazetecilerin, kayıt dışı veya esnek çalıştırılma, sigortasızlık gibi olumsuzluklardan etkilenmediğini, kendi içlerinde mesleki ve ekonomik dayanışma ağları ördüklerini gözlemledik.

Ülkedeki ekonomik duruma paralel olarak, basılı medya giderek etkisini yitiriyor, dijital medya öne çıkıyor. Yerel haber ajansları ve online gazeteler ve gazeteciler, mesleği sürdürebilmek için farklı mali kaynak arayışına giriyorlar. Özellikle Uluslararası fon sağlayıcı kuruluşlardan uzun ve orta vadeli destek alma çabası bunların başında geliyor. Hemen her ilde bu fonlarla ayakta durmaya çalışan en az bir TV, gazete ve haber ajansı var.

ŞİDDET SARMALINDA KÜRT GAZETECİĞİ: MEZOPOTAMYA AJANSI

Yayın hayatına, 4 Nisan 2002 tarihinde, “Gerçeklerden asla taviz verilmez” sloganı ile başlayan ve geride bıraktığı 14 yılda, Türkiye’deki basın algısına radikal bir müdahalede bulunan, muhalif basın açısından bir markaya dönüşen Dicle Haber Ajansı (DİHA), AKP hükümetinin Kanun Hükmündeki Kararnamesi ile 30 Ekim 2016’da kapatıldı. Geçen 14 yıl içerisinde sayısız ve farklı türden baskı ve saldırıya maruz kaldı. 2004 yılında İstanbul’da yapılan NATO Zirvesi gerekçe gösterilerek, merkezi ve büroları basılan DİHA’nın onlarca çalışanı gözaltına alındı.

DİHA, kamuoyunda “utanç davası” olarak bilinen Mardin’de 13 yaşındaki N.Ç. adlı çocuğun aralarında polis, asker ve devlet memurlarının da bulunduğu 26 kişinin cinsel istismarına maruz kalması olayını dünyaya

ilk duyuran ajanstı. Türk silahlı kuvvetlerine bağlı uçakların Şırnak'ın Uludere ilçesine bağlı Roboski köyünde, aralarında çocukların da bulunduğu yurttaşları bombaladığı haberini ilk DİHA yaptı. Otuz dört kişinin yaşamını yitirdiği bu olayın ilk görüntüleri DİHA tarafında dünyaya iletildi. 2012 yılında, Adana Pozantı cezaevinde siyasi tutuklu olarak bulunan on iki çocuğun, adli koğuşa alındıktan sonra aylarca cinsel istismara maruz kalmalarını haberleştiren de DİHA'ydı. Ses getiren haberden sonra Pozantı Cezaevi kapatıldı.

2011 yılında henüz iktidarla ilişkileri iyi olan Gülen Cemaatin hedef aldığı kesimlerin başında DİHA ve Kürt basını geldi. Cemaatin 20 Aralık 2011 tarihinde AKP ile birlikte yaptığı, "KCK basın" operasyonunda bir gecede 48 Kürt gazeteci gözaltına alındı. Aralarında onlarca DİHA muhabiri ve editörünün de bulunduğu 35 gazeteci tutuklandı ve yıllarca içeride tutuldu. O gün DİHA muhabirlerini yargılayan polisler, hakim ve savcılar bugün "darbe soruşturması" gerekçesiyle tutuklanmış olsa bile, onların yarım bıraktığı işi iktidar devam ettiriyor.

DİHA'nın web sitesi, 48 kez keyfi ve kanundışı bir şekilde erişime kapatıldı, engellendi. Nihayet 2016 tarihinde Kanun Hükmünde Kararname ile kapatıldı. Hemen ardından kurulan Dihaber de ancak 9 ay yayın hayatında kaldıktan sonra 2017 Ağustos'unda yine KHK ile kapatıldı. Bu 9 aylık süre boyunca da 15 kez internet sitesine yayın yasağı getirildi.

İktidar eliyle gazeteciliğin, "itirafçılık-iftiracılık, tetikçilik ve racon kesme" mesleği haline getirildiği bir ortamda gerçek gazetecilikte direnen bu gelenek bu dönem boyunca, sınır hattında Suriye'deki silahlı grupların rahat hareketliliğini, bölgedeki askeri gruplarla ortaklaşmasını, AFAD'daki fuhuş gerçeğini yaptığı haberlerle bir bir ortaya koydu. Bunun üzerine haberi yapan dihaber muhabiri Erdoğan Alayumat hedef haline getirildi ve sonunda "devletin gizli bilgilerini ifşa ettiği" gerekçesiyle tutuklandı. Suriye iç savaşına ve mülteci sorununa dikkat çeken, dünyanın yakından izlediği DAİŞ'in başkentti Rakka'ya yönelik operasyonu an an takip eden sayılı basın yayın kuruluşlarından biri olan dihaber, savaşı tüm çıplak gerçekliğiyle yazdı, fotoğrafladı, görüntüledi. Tarihi Hasankeyf kentinin dinamitlenmesini, askeri operasyonlar sonucu çıkan orman yangınlarını, iş cinayetlerini, çocuklara yönelik cinsel istismarı, kadına yönelik şiddeti ve kültürel soykırı-

mı gündeminden hiç düşürmedi.

Bu direngen gazetecilik geleneğinin devamı olarak Mezopotamya Ajansı (MA) 20 Eylül 2017 günü yayına başladı. O günden bu yana, internet sitesine defalarca erişim yasağı getirilen MA, sadece ülke çapında değil, dünya çapında da haberlere imzasını atıyor. Merkezi İstanbul'da bulunan ve üç dilde (Kürtçe, Türkçe, İngilizce) yayın yapan Mezopotamya Ajansı da önceki ajanslar gibi baskılardan nasibini alıyor.

Bu çalışma sırasında Diyarbakır'da uzun soluklu görüşmeler yaptığımız MA'ya bağlı çalışan 21 gazeteci gece baskınlarıyla evlerinden alındılar, gazetecilerden 16'sı hakim kararıyla tutuklandılar. İki ayı geçkin bir süredir cezaevinde tutulan gazetecilerin neyle itham edildikleri, kendilerine isnat edilen suçlamaların içeriği henüz bilinmiyor. Hangi suçla tutuklandıkları henüz belli değil. 50 günü aşkın süredir tutuklu bulunan bu gazetecilere dair savcılık iddianamesi henüz hazırlanmadı. Türkiye'nin farklı kentlerinde habercilik yapan muhabirlerinden neredeyse hakkında dava açılmamış, terör örgütü üyeliği veya terör örgütü propagandası suçlamasıyla yargılanmamış bir muhabiri dahi yok. Bu çalışma tamamlanma aşamasındayken Mezopotamya Ajansının sekiz muhabiri gözaltına alındı. Mecliste yeni kabul edilen sansür yasasının ardından emniyetten yapılan ilk açıklamada, gözaltı gerekçesi olarak "halkı kin ve düşmanlığa sevk edici haberler yapmaları" gösterildi.

Bunca tutuklama ve gözaltına almaya ek olarak, dışarıda olan gazetecilerin neredeyse tamamı hakkında birden fazla dava açılmış durumda. Kemal Korkut isimli bir üniversite öğrencisi, 21 Mart 2017'de Diyarbakır'da polis kurşunu ile yaşamını yitirdi. Valilik Kemal Korkut'un canlı bomba ol-

duğu gerekçesiyle vurulduğuna dair açıklama yaptı. Mezopotamya Ajansı muhabiri, gazeteci Abdurrahman Gök, olay anında çektiği fotoğraflarla öldürülen kişinin canlı bomba olmadığını gösteren bir haber yaptı. Bu haberi

yaptığı günden bu yana akıl almaz iddialarla hakkında sayısız soruşturma açıldı. Van'da Askeri helikopterden atılan iki vatandaştan bir yaşamını yitirdi, biri ağır yaralı kurtuldu. Bu akıl almaz olayı dünyaya duyuran Mezopotamya ajansının dört muhabiri ve imtiyaz sahibi yöneticileri olaydan bu yana

“devletin itibarını zedeleyici haber yapmaktan” yargılanıyorlar.

Suriye iç savaşı sırasında, gerek sınır ötesinde gerek sınır illerinde yaptıkları haberlerden dolayı ajansın muhabirlerinin tamamı hakkında sayısız davalar açılmış. Sınırdan yaşanan göçmenlere yönelik hak ihlallerini, göçmen kadınların uğradığı istismarları, kamu görevlilerinin bir parçası olduğu yolsuzluk olaylarını haberleştirdikleri için şiddet, baskıya ve gözaltı tehdidine uğrayan pek çok gazeteci bulunuyor. Halkın haber alma hakkının engellenemeyeceği ilkesinden hareket eden Mezopotamya Ajansı gazetecileri, bu ısrarları karşısında devletin, yargının, kolluk kuvvetleri ve idari amirlerinin baskısıyla karşı karşıyalar. Suriye sınır illerinde devlet bütün mekanizmalarıyla adeta, “bizim istemediğimiz haberleri yapamazsınız” düsturuyla hareket ediyor.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Sosyal bilimler alanında bir sorunu ele alan bilim insanları için ya araştırmacıya mekânsal ve zamansal olarak mesafeli duran olgulardan ya da ampirik verilerden hareket etmek alışılmış bir durumdur. Araştırmacının, ele aldığı konunun muhataplarıyla sıcak temas içinde olması çok da alışılmış bir durum olarak görülmez. Türkiye’de gazeteciliğin sorunlarını belirlenmiş dar bir alandan yola çıkarak ele almayı amaçlayan ve buradan olabildiğince genel bir değerlendirmeyi hedefleyen bu çalışma bu açıdan ve elbette bizim için istisna oldu. Önceden belirlediği sorunları, muhatapları ile görüşmeler üzerinden ispatlamaya çalışan araştırmacının doğrudan bu sorunların canlı tanığı olması da pek alışılmış bir durum değildir.

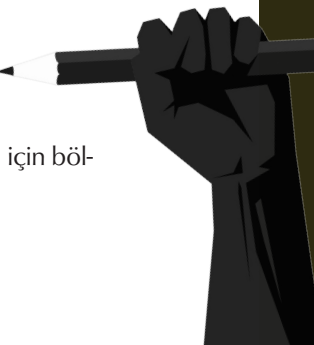
BU ÇALIŞMA YÜRÜTÜLÜRKEN;

Diyarbakır’da görüştüğümüz bir gazetecilerin neredeyse tamamı birkaç hafta sonra hiçbir gerekçe gösterilmeden gece yarısı baskınlarıyla evlerinden alınarak tutuklandılar. Hala tutuklulukları sürüyor ve neyle suçlandıklarını bilmiyoruz.

Bir kadın gazeteci, hakkında açılmış bir davadan 2 yıl 6 ay hapis cezası aldı.

Bitlis’te görüştüğümüz Bitlis Gazeteciler Cemiyeti Başkanı tutuklandı, sonrasında serbest bırakıldı.

Hatay’da görüştüğümüz bir gazeteci, kimliği belirsiz kişiler tarafından saldırıya uğradı; günlerce komada kaldı. Bu gazeteci Suriye sınırında yaşanan hak ihlallerini ve yolsuzlukları haber yaptığı için böl-

genin mülki amirlerinin tehdidine uğruyordu.

Van'da bir toplumsal eylemin haber takibini yapan gazeteciler, polis silahlı tehdidine maruz kaldılar. Bu görüntüler ulusal basına yansıdı, polis hakkında hiçbir işlem yapılmadı.

Adana'da görüştüğümüz bir kadın bir erkek gazeteci, Avrupa'dan gelen çöpleri dönüştüren bir fabrikayı haber yapmak için gittiklerinde, fabrika sahipleri tarafından rehin alındılar, darp edildiler, sözlü tacize uğradılar.

İstanbul'da görüştüğümüz bir kadın gazeteci, LGBTI+ bireylerin Onur Yürüyüşünün haberini yaparken darp edildi, polisin fiziksel ve sözlü tacizine uğradı.

Bir yerel internet gazetesi, iktidar partisine mensup bir belediye aleyhinde haber yaptığı için, gazete zabita tarafından mühürlendi.

Batman'da, çoğunlukla ekoloji odaklı haberler yapan bir gazeteci, biz görüştüğümüzden sonra hakkında terör örgütü propagandası yapmaktan dava açıldı.

Diyarbakır'da görüştüğümüz bir kadın gazeteci, cezaevindeki bir meslektaşına mektup yazdığı için dört gün gözaltında tutuldu, şimdi tutuksuz yargılanıyor.

İstanbul'da görüştüğümüz DİSK Basın İş Başkanı, İstanbul Çağlayan adliyesi önünde polisler tarafından tartaklanarak gözaltına alınmaya çalışıldı.

Mardin'de bir yerel gazete, sahibinin Mardin Gazeteciler Cemiyeti başkanı olduğu bir başka gazete tarafından terör örgütü propagandası yapmakla itham edilip hedef gösterildi.

Mersin'de bir yerel gazete, CHP'li Büyükşehir Belediyesinin hoşuna gitmeyen haberler yaptığı için, partinin gençlik kolları üyeleri tarafından saldırıya uğradı.

Van, Urfa, Mardin illerinde, 11 gazeteci gece ev baskınlarıyla polis tarafından gözaltına alındılar. Emniyet'in yaptığı açıklamada "halkı kin ve nefrete yönlendiren haberlerden" dolayı gözaltına alındıkları yönünde. Bu olaydan bir hafta önce mecliste kabul edilen sansür yasasının hızla gazete-

cilere uygulanması dikkat çekicidir.

Araştırma süresince birebir tanık olduğumuz bu olaylar dahi, gazeteciler üzerindeki şiddet sarmalının çok boyutlu yönünü görmek açısından çarpıcıdır. Sadece 2022 yılının 12 Eylül haftasında haklarında gazetecilik faaliyetlerinde dolayı dava gazetecileri bir haftada 16 farklı duruşmaya çıkacak olmaları bu şiddetin sadece hukuki boyutunun bir göstergesi.

Türkiye, dozajı giderek artan bir siyasal otoriterleşme ile karşı karşıya. Otoriter rejimlerin hedefinde öncelikle ifade ve düşünce özgürlüğünün kısıtlanması yer alır. Bu çerçevede, halkı yaşananlar hakkında bilgilendirmeyi, haberdar etmeyi amaçlayan bağımsız gazeteciliğin devletin şiddet sarmalının odağında olması kaçınılmazdır. Devlet ve onun hukuki, idari mekanizmaları, basına yüklenip onu kontrol altına almaya çalışırken, çoğunlukla "terör", "terörist", "terör örgütü üyeliği", "terör örgütü propagandası" gibi propagandacı argümanlardan hareket ediyor. Burada kuşkusuz asıl hedef, halkın haber hakkını engellemek. Fakat otoriterleşmeyi salt bir siyasal olgu olarak gördüğümüzde, resmin bütünü görünmez olur. Siyasal otoriterleşmenin toplumsal otoriterleşme ile eş zamanlı geliştiğini, hatta çoğu zaman siyasalın toplumsal yaşamdaki otoriterleşmeden beslendiğini vurgulamak gerekir.

Siyasal yazında ve bu tür araştırmalarda, genel eğilim odur ki, devlete otoriter bir nitelik atfedilirken, sivil toplum ve kamusal alan daha masum ve demokratik bir mecrada işliymiş gibi kabul edilir. Bu anlayış aslında, devleti toplumdan ayrı bağımsız bir mekanizma olarak gören genel ve bir o kadar yanlış anlayışın ürünüdür. Doğrusu, devlet aslında toplumun kompanse olmuş steril bir izdüşümüdür. Toplumsal şiddet, devletin dilindeki ve mekanizmalarındaki şiddeti doğurur. Gazeteciler özelinde bakıldığında, ifade ve düşünce özgürlüğüne tahammülsüzlük, gerçeklerin haber yapılması karşısındaki şiddet, devlet cenahında olduğu kadar, sivil toplum alanında da gözleniyor. Örneğin devletin gözünde "terörist" olarak damgalanan gazeteciler, bir çevre felaketini takip ederken, iş adamı tarafından da terörist veya vatan haini olarak suçlanabiliyor. Sadece iktidarın değil muhalefetin belediye başkanları da icraatlarına eleştirel yaklaşan gazeteciler benzer şiddeti uygulayabiliyor. Daha da vahimi, son derece kötü ekonomik koşullarda çalışan gazeteciler, mesleki hakları, ücretlerin iyileştirilmesi için

seslerini yükselttiklerinde, gazete patronları tarafından da bozgunculuk yapmakla, çetecilikle suçlanıyorlar. Özellikle toplumsal cinsiyet odaklı habercilikte, gazeteciler, cinsel istismarda bulunanların, ailelerinin, aşiretlerinin, arkalarındaki güç odaklarının saldırılarına da göğüs germek zorunda kalıyorlar. Özgür ve eleştirel düşünceyi temel almış ilkelerden habercilik yapmak otoriter toplumun düşmanıdır. Ve bu ilkelerden hareketle gazetecilik yapan her birey, kurum veya kuruluş, düzen ve istikrarını düşmanı olarak görülür. Ve salt bu nedenle asıl saldırı gazetecilere değil doğrudan gazeteciliğe yönelmiş durumda.

